

Lokal utvecklingsstrategi för *Folkungaland*

Sammanfattning

Leader Folkungaland kommer att utöka sitt geografiska område från 7 till 10 kommuner under programperioden 2023-2027. Expansionen kommer att täcka en stor del av Östergötland, det vill säga Boxholm, Finspång, Linköping, Mjölby, Motala, Vadstena, Åtvidaberg, Ödeshög och den västra delen av Norrköping. Folkungaland kommer även att nå ut till en del i Jönköpingslän genom Tranås kommun.

Denna lokala utvecklingsstrategi beskriver Folkungalands handlingsplan för att utveckla sitt verksamhetsområde. Den identifierar lokala styrkor och utmaningar, framtida möjligheter och de åtgärder som behövs för att göra Folkungaland och dess landsbygder mer sammankopplade, motståndskraftiga och välmående. Arbetet med strategin började i mars 2021. Många människor, företagare, ungdomar, lokala ledare och tjänstepersoner bidrog till dess utveckling. Strategin bygger på närmare 500 synpunkter från olika typer av organisationer, sektorer och företagsgrupper.

Strategin utgår från vår vision, ”*Genom stöd till innovativa och nyskapande lokala idéer bidrar Folkungaland till en hållbar utveckling på landsbygder*”. Strategin har några övergripande mål inriktade på företagande, att utveckla de attraktiva livsmiljöerna, att skapa ett mer hållbart, cirkulärt och energieffektivt Folkungaland samt att ta vara på möjligheterna inom turism och besöksnäring.

Genom våra projekt och andra insatser kommer Folkungaland att medverka till att utveckla och skapa strukturella förändringar för berörda landsbygder. Ett medel för detta är att ta tillvara det starka lokala engagemanget och de många aktörerna inom offentlig, privat och ideell sektor. Folkungalands insatser kompletterar och förstärker befintliga strategier och bidrar till att uppnå målen i Agenda 2030.

Summary

Leader Folkungaland will expand its geographic area from 7 to 10 municipalities in the 2023-2027 programming period. The expansion will cover a large portion of the Östergötland region, that is, Boxholm, Finspång, Linköping, Mjölby, Motala, Vadstena, Åtvidaberg, Ödeshög and the western part of Norrköping. It will also extend its arm in the Jönköping region through the municipality of Tranås.

This local development strategy describes Folkungalands plan of action in developing its rural areas. It identifies local strengths and challenges, future opportunities and the initiatives needed to make Folkungaland and its rural areas more connected, resilient and prosperous. Work on the strategy began in march 2021. Many people, business persons, the youth, local leaders, and civil servants contributed to its development. The strategy builds on nearly 500 responses from all types of organisations, sectors and groups of businesses.

The strategy is based on our vision, *”By supporting innovative ideas, Folkungaland contributes to sustainable development in rural areas.”* The strategi commits to four priorities such as strengthening entrepreneurship, developing attractive living environments, creating a more sustainable, circular and energy efficient Folkungaland and fostering hospitality and tourism opportunities.

Through our projects and other initiatives, Folkungand will take an active role in contributing to structural change in its rural areas. The work ahead is backed up by involving local people and partnerships with the public, private and civic sectors. Folkungalands local development strategy is more than just a strategem that suits local contexts and needs. It is aligned with other existing strategies and contributes in achieving the goals in Agenda 2030.

Innehåll

Lokal utvecklingsstrategi för <i>Folkungaland</i>	1
Sammanfattning	1
Summary	2
1 Landsbygdsutveckling genom Leader.....	4
2 Strategins framtagning	4
3 Utvecklingsområdet	9
3.1 Tabell med statistik	10
3.2 Områdesbeskrivning	10
3.3 Behov och utvecklingsmöjligheter.....	16
4 Mål, insatsområden och indikatorer	22
4.1 Vision.....	23
4.2 Mål	24
4.3 Insatsområden	28
4.4 Indikatorer och målvärden	32
EU:s resultatindikatorer	36
Nationella indikatorer.....	37
Lokala indikatorer	39
5 Genomförande.....	46
5.1 Kommunikation	46
5.2 Urvalsprocess	48
5.3 Samordning och samarbete med andra aktörer	48
5.4 Effekter.....	50
5.5 Hur främjar strategin innovation?	52
5.6 Övergripande principer	54
6 Organisation.....	56
6.1 Partnerskapet och föreningen	56
6.2 Föreningens styrelse.....	57
6.3 Drift – den operativa verksamheten	60
7 Uppföljning och utvärdering	61

1 Landsbygdsutveckling genom Leader

Denna strategi bidrar till utveckling av den lokala landsbygden genom leadermetoden. Lokalsamhället har varit delaktigt i framtagandet och strategin genomförs i samverkan mellan privata, ideella och offentliga aktörer. Leader är ett verktyg för landsbygdsutveckling inom EU och Sverige, därmed bidrar strategin även till den regionala och nationella landsbygdsutvecklingen.

Strategin utgår ifrån det lokala perspektivet där analys av områdets utvecklingsbehov och möjligheter samt samordning med andra handlingsplaner och utvecklingsstrategier i området ligger till grund för strategins mål och insatsområden. Eftersom Leader finansieras av stöd från EU genom Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling är målen i strategin också utformade att rymmas inom målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

Urvalskriterier och processer för projekturval är utformade att stödja strategins mål och insatsområden. På så sätt bidrar alla projekt som prioriteras genom denna strategi både till den lokala utvecklingen av området och till målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

2 Strategins framtagning

Folkungalands lokala utvecklingsstrategi har tagits fram i dialog mellan offentlig, ideell och privat sektor utifrån ett underifrånperspektiv där de lokala behoven och utmaningarna varit i fokus. Uppskattningsvis har 500 personer deltagit och engagerat sig i de olika forum som Folkungaland arrangerat. Här presenteras några av våra processer:

Organisering

Styrelsen (LAG), arbetsutskottet och skrivargruppen har varit de tre grupperingar inom Folkungaland som har haft ansvar för framtagande av den lokala utvecklingsstrategin, där styrelsen (LAG) har det yttersta ansvaret för densamma. Styrelsen har också varit viktiga i många andra avseenden, inte minst för dialoger inom respektive intressentorganisation och för de tankar, förslag och idéer som vuxit fram under processen.

Styrelsen har under våren 2021 haft två möten som i huvudsak ägnats åt att arbeta med en ny omvärldsanalys och en därmed sammanhängande SWOT-analys.

Styrelsen ansåg även att visionen för Folkungaland kunde förädlas och visionen har blivit lite mer omfattande. Sysselsättningsmöjligheter, etablering på landsbygder, hållbarhet var viktiga delar i beskrivningarna som kom fram i diskussionerna med styrelsen.

Även under hösten 2021 genomförde styrelsen två möten där den slutliga versionen av utvecklingsstrategin färdigställdes.

Arbetsutskottet har genomfört många möten och haft en viktig roll med att ”ständigt” vara behjälpliga med att ge input till arbetet, oavsett om det varit att förmedla kontakter, förslag eller att komma med synpunkter på det material som löpande tagits fram under arbetet.

I arbetet med att ta fram Leader Folkungalands lokala utvecklingsstrategi för perioden 2023 och framåt har en skrivargrupp bestående av nuvarande ordförande i styrelsen, verksamhetsledare och processledare, som tillsammans haft huvudansvaret för att formulera förslagen till strategi och också svarat för det huvudsakliga skrivandet av samma strategi. Inledningsvis togs en intressentanalys fram som identifierade kärn-, primär- och sekundärintressenter.

Ett ”studiematerial” togs fram i början av arbetet, med sammanställning av några viktiga trend- och omvärldsspaningar samt frågor som syftade till att få fram en aktuell och uppdaterad SWOT-analys för den utökade geografien inom Folkungaland.

Utvärdering av perioden 2014 och framåt

Ett omfattande arbete har tidigare genomförts för att få en bild av Folkungalands arbete och resultat. Erfarenheterna från perioden tas till vara när den nya strategin utformas.

”Halvtidsutvärderingen” av strategiperioden från 2015 och framåt slutfördes år 2019 och gav en god bild av både framgångar och utmaningar för framtiden.

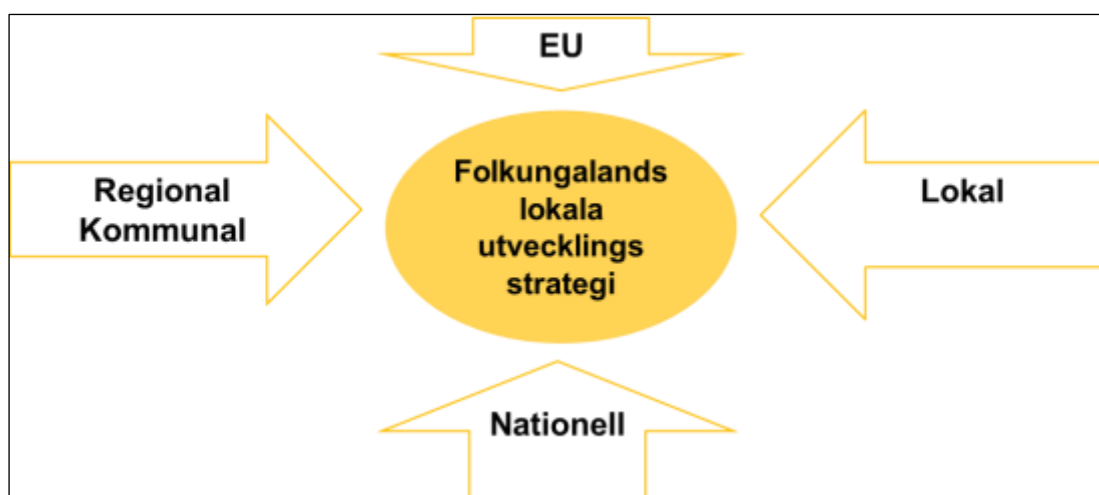
Samordning med andra aktörers strategiska dokument

Samordning med andra regionala handlingsplaner, utvecklingsplaner och utvecklingsstrategier har skett under hela tiden Folkungaland har jobbat med framtagandet av den lokala utvecklingsstrategin. Region Jönköpings utvecklingsstrategi (RUS) är från år 2019 och har i tillämpliga delar tagits med i arbetet. Region Östergötland har under våren 2021 remissbehandlat förslaget till den regionala utvecklingsstrategin (RUS) och i samband med detta har flera möten genomförts med företrädare för regionen. De strategiska områden som Region Östergötland identifierat har också legat till grund för såväl utformningen av vår enkät till intressenterna som när det gäller utformningen av mål och insatsområden.

Kommunala planer för landsbygd, översiktsplaner med mera har också studerats och diskuterats, där en inte obetydlig del av dessa kunnat samordnas med Folkungalands strategi för den kommande perioden.

Dialoger har förts med organisationer som är viktiga samarbetspartners för att också säkerställa att det mest väsentliga kommit med. Företag har kommit till tals i några olika sammanhang, dels direkt genom medverkan i styrelsens möten och dialogmötet, men också via de svar vi fick in i enkätundersökningen som riktade sig till vuxna, dels indirekt genom dialoger med organisationer som Coompanion och ALMI och genom kommunernas landsbygdsutvecklare, som i varierande omfattning har kontakter med lokala företag. Ideella föreningar har också haft möjlighet att framföra synpunkter direkt i möten och via enkät.

Figur 1: Kopplingen mellan lokal förankring och EU

Personliga möten med intressenter

Till de återkommande möten som olika grupperingar har genomfört under våren 2021 lyfter vi fram de värdefulla dialogerna med den offentliga sektorns olika professioner.

Återkommande möten med kommunernas landsbygdsutvecklare, regionföreträdare och handläggare från länsstyrelser skapar en tydlig aktualitetsprövning av vad som behöver göras och de önskemål som sammanfaller med huvudmännens strategiska planer, översiktsplaner och utvecklingsplaner. Mötesforumet tillför kompetens, överblick och strategiska framtidsbilder, som bidrar till kvalitetssäkring av både det löpande arbetet och de framtida planerna.

Intervjuer har också genomförts med ett antal viktiga aktörer som ELARD, Coompanion, Hela Sverige Ska Leva, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) Öst och ALMI med flera.

Dialogmöte

Dialogmötet genomfördes den 26 maj 2021, där samtliga intressentgrupper var representerade. 90 deltagare fick under ett kvällspass chansen att diskutera hur vi ytterligare kunde förfinna den lokala utvecklingsstrategin. Synpunkter och förslag redovisades när det gäller frågor om vad som är aktuella trender kopplat till nuläge

och utvecklingsbehov. Inspel och synpunkter togs emot via e-post från personer som inte kunde medverka.

Deltagarnas svar bekräftar i allt väsentligt den bild som styrelsen tidigare diskuterat vid sina möten.

Tabell 1: Hur ser du på nuläget, utveckling och trender som rör din landsbygd?

Trender/tendenser	Förutsättningar
<ul style="list-style-type: none"> • Turism • Bo på landet, stadsnära boende men också stadsbor som köper hus på landsbygden för att använda som feriehus • Generationsskiften pågår • Distansarbete – hemarbete som betyder mindre resande och mer tid för fritid • Ny teknik – AI som kan möjliggöra utveckling av verksamheter 	<ul style="list-style-type: none"> • Samverkan • Teknik • Bostäder • Skolor, förskolor och annan service • Infrastruktur och kommunikationer t.ex. svårare att ta sig till skolan för ungdomar idag • Stöd och utveckling av föreningslivet med fler ideellt verksamma • Fler samlingspunkter

Kommunvisa möten

Från och med sista veckan i augusti till och med 15 september genomfördes 10 möten, ett för varje deltagande kommun.

Dialogerna vid dessa möten utgick dels från det utskickade remissmaterialet och det som inkommit som förslag på tillägg eller revideringar. De lokala frågor som berörde de offentliga, privata och ideella aktörerna lyftes också upp i diskussionen.

Sammantaget gav mötena:

- Ett viktigt stöd för det utkast till lokal utvecklingsstrategi som tagits fram.
- Flera inspel som påverkade den slutliga utformningen av strategin och både gav ännu bättre stringens i samma strategi och en värdefull förankring på lokal nivå.
- Generellt sett fanns ett starkt stöd för valet av vision, övergripande mål och valda insatsområden.

Enkätundersökningar

Två enkätundersökningar genomfördes under våren 2021. Den stora enkäten riktade in sig på att få mer underlag till SWOT-analysen, men också vad som var viktigt för respondenterna att utveckla under den kommande perioden.

I denna enkät svarade totalt 192 personer, varav 94 var kvinnor och 98 män. Flest svar inkom från personer som är medlemmar i föreningar och åldersmässigt var knappt 40 procent från åldersgruppen 61 – 75 år. Svar har också inkommit från respondenter i alla aktuella kommuner.

Ett hot och en utmaning som tydliggörs i de så kallade fri svaren visar på att kommunikationer, minskad kollektivtrafik på landsbygder och indragna busslinjer är ett reellt hot för de boende och verksamma i närområdet. Avfolkning, minskad service inklusive skolnedläggningar ingår också i hotbilden, samtidigt som andra ser trender med ökat intresse för landsbygder, inte minst för utflyttning från städer framkommer som en möjlighet. Till utmaningar som beskrivs som en positiv tillgång är också det ökade intresset för semester på hemmaplan och ökande turism efter pandemin.

Det pekas även ut en hel del möjligheter i enkätsvaren, inte minst cykelvägar och vandringsleder, en del av det kopplat till besöksnäring och turism. Andra utvecklingsmöjligheter rör företagande och sysselsättning, handeln med mera.

Vi fick relativt många svar på Folkungalands enkätundersökning, och vi kunde med hjälp av de indikativa svar som kom fram i enkäten fördjupa resonemangen ytterligare om vilka strategiska områden som Leader Folkungaland ska välja.

Folkungalands andra enkätundersökning riktades till ungdomar i åldrarna 13 – 19 år. Här har frågor ställts om vad som är viktigt för dem. Det rör sig om två åldersgrupper, i praktiken de som går i årskurs 7–9 i grundskolan samt ungdomar i gymnasieåldrarna.

Vid tiden för remissomgångens slut hade 129 svar inkommit. Flickornas svar var något fler än pojkarnas (69 jämfört med pojkarnas 60).

Frågorna som ungdomarna ombads svara på handlar om för dem aktuella frågor som vad som kvalitativt utmärker platsen de bor på, vad som saknas i närområdet till exempel när det gäller fritidsaktiviteter men också hur de ser på framtida engagemang och om det finns områden de personligen vill utveckla sig inom.

Det ungdomarna framför allt lyfter fram är intresse för utbyte med ungdomar i andra länder, att lära sig att driva projekt och intresse för att lära sig mer om ledarskap för unga.

Närmare 65 procent av de som svarat (och som är föreningsaktiva) bedömer att det finns tillräckligt med fritidsaktiviteter i deras närområde.

Marknadsföringsinsatser

Hemsidan utvecklades under 2021 för att samla information om den pågående processen och de möten plus forum som beskrivs ovan. Via hemsidan kunde också den intresserade lämna synpunkter, som sedan tillvaratogs av verksamhetsledaren.

Via sociala medier (främst Facebook) har Folkungaland kunnat sprida ytterligare information om arbetet med att ta fram den lokala utvecklingsstrategin och vykortsinbjudningar har skickats ut landsbygdsaktörer och även här använt databaser för att nå fram till många intressenter – föreningar, företag, medlemmar i

Folkungaland, branschorganisationer, politiska partier, sökanden och projektägare med flera.

Remiss

Den remiss som skickades ut till alla intressenter, aktörer, kommuner och andra offentliga aktörer omfattade de första fyra kapitlen i den lokala utvecklingsstrategin för Folkungaland. Det var med andra ord fokus på analyserna och vilka mål- respektive insatsområden som ska dominera Folkungalands arbete under perioden från 2023 och framåt.

3 Utvecklingsområdet

Leader Folkungaland omfattas under programperiod 2014–2022 av sju kommuner i Östergötland: Finsspång, Linköping, Mjölby, Motala, Vadstena, Åtvidaberg och den västra delen av Norrköping. För programperiod 2023–2027 utökar Folkungaland med ytterligare tre kommuner: Boxholm, Tranås och Ödeshög.

Figur 2: Folkungalands geografiska område 2023-2027

3.1 Tabell med statistik

Ämnesområde	Variabel	Värde	
Områdets storlek	Antal invånare	169 738	
	Storlek i km ²	7 803,91	
	Invånare per km ²	22	
Befolkningsstruktur	Andel av befolkningen som är utrikes född	10 %	
	Andel av befolkningen i intervallerna (%):	Kvinnor	Män
	0-15 år	9,6	10,1
	16-24 år	4,1	4,7
	25-44 år	11,3	11,7
	45-64 år	12,5	13,4
	65- år	11,5	10,9

3.2 Områdesbeskrivning

Leader Folkungaland omfattas nu av kommuner som ingår i två olika regioner – Östergötland och Jönköping – regioner som i sig har mycket med varandra att göra. Tranås har anslutit sig till Folkungaland, vilket understryker interaktionen i gränslandet, inte minst när det gäller skola, arbetsmarknad och besöksnäring.

Med utökningen av Boxholms, Ödeshögs och Tranås kommun förskjuts det geografiska området både mot Vättern, Sommen och blandningen av skogsbygd och slättlandskap. Perioden 2023 och framåt omfattar således Folkungaland av Boxholms, Finspångs, Linköpings, Mjölby, Motala, Tranås, Vadstena, Åtvidabergs, Ödeshögs kommun samt del av Norrköpings kommun.

Området är traditionellt sammanhållet infrastrukturmässigt och administrativt. Tillkomsten av Tranås kommun snarare förstärker sammanhållningen i det fysiska området, än motsatsen.

Karaktärer - landskap

Den geografiska mångfalden ökar därmed och vi kan se att detta kan beskrivas på bland annat följande sätt (här med stöd av Länsstyrelsens och Swecos indelning i olika landskapstyper).

Skogslandskapet, som i det här fallet utgör den norra delen av Östergötland och domineras övervägande av barrskog tillsammans med näringsfattiga myrar. Odlingsmarker finns det tillsammans en mycket rik förekomst av sjöar.

Sjölandskapet präglas av sin närhet till Vättern. Kusten längs den stora sjön är också varierat med såväl sandstränder, branter och skärgård. Omberg-Tåkernområdet består inte minst av en välbevarad kulturmiljö med en lång historia.

Slättlandskapet, som i vårt fall berör flertalet kommuner i Östergötlands ”mitt”, sträcker sig från Vättern till Östersjön, från Ödeshög till Norrköping. Här bor den största delen av befolkningen i Östergötland, företrädesvis i städerna och i tätorterna på slätten. Slätten är flack, låglänt och består till stor del av uppodlad jordbruksmark med Sveriges mest lönsamma produktionsjordar.

Övergångsbygden kallas det område som ligger mellan Slätten och det s.k. kuperade mosaiklandskapet. Landskapstypen är småkuperad och omväxlande med rika inslag av ängs- och hagmarker samt lövskogspartier blandat med barrskog.

För Folkungalands del finns ytterligare ett område som kallas det kuperade mosaiklandskapet som berör södra delarna av geografien. Det är en nordlig utlöpa av sydsvenska höglandet, som förutom att vara höglänt även är rikt på sjöar.

Natur – och kulturreсурser

Sett till natur- och kulturreсурser är bygderna rika på historia och de historiska efterlämningarna i form av fornminnen, slott, herrgårdar och muséer. Fornminnen i form av gravhögar, fornborgar, hällristningar och runstenar finns i stor omfattning och är av stort nationellt samt internationellt intresse. Naturen är väldigt varierande och innehåller en flora av slätt, skog, berg, förkastningsbranter, dessutom småkuperat och omväxlande landskap som innehåller många sjöar, några kanaler och vattendrag, vilket i sin tur främjar naturupplevelser och turism i alla kommunerna.

Turism och besöksnäring är en viktig kompletterande del av arbetsmarknaden, där trenden med hemester medfört ökat antal gästnätter innan pandemin slog till.

Som Region Östergötlands kulturplan för åren 2020 – 2023 påpekar har regionens rika kulturarv från historiska epoker, i kombination med enastående kulturmiljöer och unika naturmiljöer, en stor potential att utvecklas och tillgängliggöras.

Kommunerna

Folkungalands tio kommuner är olika till sina karaktärer, och varierar mellan storstad och landsbygdskommun, från drygt 160 000 till drygt 5 000 invånare. En mycket kortfattad beskrivning av ingående kommuner kan inte ge en tillräckligt allsidig och rättvis beskrivning av våra fantastiska kommuner, men i bilaga görs en kortfattad beskrivning av kommunerna.

Generellt sett är den offentliga servicen i form av kommunal service och omsorg riktad mot äldre, personer med funktionsvariationer och barn väl utbyggd. Detsamma gäller skolor i respektive kommun, även om mindre skolor i glesbebodda områden riskerar att läggas ned. Men även det omvända förhållandet inträffar (om också mer sällan), här exemplifierat av att skolan i Godegård, i norra delen av Motala kommun, öppnat efter att ha varit nedstängd en tid.

Befolkningsutveckling

Regionerna Östergötland och Jönköping har haft en befolkningsmässig tillväxt, där Region Jönköping (som en av få regioner) så sent som 2019 hade tillväxt i samtliga kommuner. Tranås kommun har också stadigt vuxit befolkningsmässigt sedan millennieskiftet, men tappade ca 100 invånare år 2020. I Östergötland är det de stora kommunerna som främst bidrar till befolkningstillväxten, och regionen kommer att passera över 500 000 invånare de kommande 10–15 åren enligt prognosen, som finns med i den regionala utvecklingsstrategin.

Ser vi till kommunernas framtidsplaner som de framställs i visionsdokument, översiktsplaner och andra strategiska sammanhang, så planerar kommunerna att växa. Övergripande dokument som översiktsplaner eller strategiska planer lyfts allt som oftast upp möjligheterna till fortsatt utveckling för landsbygder och dess orter.

Service

Kommersiell service finns i alla våra kommuner men tendensen är att den koncentreras mer till tätorter och servicecentrum, vilket i några fall även delvis utarmar utbudet av affärer även i större tätorter. Det finns också tendenser till att den fysiska serviceplatsen får ge vika för digitala serviceplatser, som kan vara svårare att nå för vissa grupper på landsbygderna.

Ändrat utbud i kombination med en växande e-handel kommer sannolikt att påverka serviceutbudet och behoven över tid.

Intresset för att öka satsningarna på obemannade butiker och att stödja traditionella lanthandelsbutiker kan delvis motverka denna utveckling.

Arbetsmarknad

Arbetsmarknaden i Folkungaland domineras av utbudet av arbetstillfällen som finns i de stora städerna Linköping och Norrköping.

Men även utanför ”storstadsområdena” finns en betydande och varierad arbetsmarknad med stora företag på orter som Mjölby, Väderstad och Finspång. Sett till hela Östergötland finns ca 45 000 företag, där verkstadsindustrin och byggindustrin sysselsätter flest. Även i Tranås finns många mindre och några större företag (med över 250 anställda), och här finns också sedan länge ett erkänt gott företagsklimat.

Andelen högteknologiska och kunskapsintensiva företag är hög i Östergötland. Efterfrågan på högutbildad arbetskraft inom teknik och data är stor i länet, samtidigt som arbetslösheten är högre än riksgenomsnittet. Framför allt är ungdomsarbetslösheten hög!

Skillnaden i arbetslöshet mellan utrikesfödda och hela befolkningen är 16,7 procentenheter i Östergötland och i Tranås ligger den totala siffran ännu lite högre på drygt 30 % (2020).

I december 2020 varierade arbetslösheten i Östgötakommunerna mellan 5,4 procent och 11,8 procent (se bilaga).

Utbildningsnivån i Östergötland har ökat successivt och fortsätter att göra så, främst bland kvinnor. Men utbildnings- och yrkesval är fortfarande till stor del könsbundna, framhåller bland annat Region Östergötland i sin regionala utvecklingsstrategi.

Den omfattande strukturomvandlingen inom kommunernas näringsliv har pågått en längre tid och starkt växande branscher på flera håll inom Folkungaland är vård och omsorg samt olika tjänstenärings.

Linköpings universitet omfattar många utbildningar och bidrar starkt till tillväxten i regionen. Det finns två Campus i de stora städerna Linköping och Norrköping samt Campus Universitetssjukhuset, som också är en viktig nod för såväl kvalificerad sjukvård som för medicinsk forskning och utveckling. Inom pendlingsavstånd finns också Jönköping University.

Samtidigt finns en livskraftig landsbygd som tillsammans med service, tjänster, utveckling bidrar till kommunernas utveckling. Folkungaland kännetecknas av rationella lantbruksföretag med traditionell inriktning på animalie- och växtproduktion. De senare företagen är viktiga för livsmedelsproduktion och förädling. Det finns även företag som utvecklat småskalig livsmedelsproduktion, och inte sällan tillsammans med försäljning från gårdsbutiker. I andra områden kombineras lantbruket med skogsbruk.

Gröna näringar

Kommunerna har generellt sett en betydande andel av sitt lokala näringsliv bestående av rationella lantbruksföretag med traditionell inriktning på animalie- och växtproduktion. I mellan- och skogsbygder kombineras lantbruket med skogsbruk. På senare tid har lönsamheten förbättrats och framtidsutsikterna ser bättre ut. Rekryteringsbehov finns av såväl djurskötare som maskinförare.

Den goda tillgången till såväl mark som olika typer av biomassa har Sveriges landsbygder goda förutsättningar att bidra till ”grön” tillväxt i den svenska ekonomin. Som Jordbruksverket framhåller finns också i landsbygderna natur- och kulturmiljöer som skapar attraktiva boendemiljöer och goda förutsättningar för besöksnäring och rekreation.

Ny teknik och nya arbetsmetoder kan med den höga utbildningsnivån som finns i jordbruket bidra till fortsatt utveckling.

En tillgång för Leader Folkungaland i dessa sammanhang är Vreta Kluster, som i egenskap av att vara ett utvecklingscentrum och en resurs som även bidrar till nya innovationer.

Omställningen till en cirkulär och biobaserad ekonomi kan medföra nya affärsmöjligheter.

Bostadsmarknad

Bostadsmarknaden har på senare år utvecklats i riktning mot obalans, ett tillstånd som råder i alla Folkungalands kommuner. Även Tranås redovisade underskott på bostäder år 2020. Flertalet kommuner i Östergötland bedömer att det råder underskott på bostäder i alla delar av respektive kommun, enligt Länsstyrelsens redovisning. Byggandet varierar stort i kommunerna. År 2020 färdigställdes 2 010 lägenheter i de nio Östgötakommunerna.

Byggkostnaderna är ett fortsatt problem, som särskilt i landsbygdssammanhang i de flesta fall överstiger priset på redan byggda hus. En bidragande faktor är höga kostnader för enskilt vatten och avlopp.

Förenings- och samhällsliv

Inom Folkungaland finns, liksom i Sverige, ett i internationell jämförelse starkt ideellt engagemang. En stor del av befolkningen i åldrarna från gymnasieåldrarna och uppåt är engagerade i ideella verksamheter. När Svenska Fotbollförbundet i slutet på 2010-talet gjorde en SROI-analys konstaterades att en insatt krona i fotbollsrörelsen gav tio kronor tillbaka. För Östergötlands del värderades samhällsvärdet av insatser under ett år till över 700 miljoner kronor.

Det ideella engagemanget är särskilt starkt i landsbygderna, vilket bidrar till att skapa starka nätverk som utgör en grogrund för social sammanhållning och socialt kapital.

Föreningsutbudet är stort i kommunerna oavsett om vi pekar ut idrotts- eller kulturföreningar, hembygdsföreningar och andra ideella föreningar som samlar stora grupper av barn, ungdomar och vuxna. De många utvecklingsgrupper/byalag som arbetar med lokal utveckling bidrar till ett engagerat och organiserat Folkungaland.

Kommunikationer

När det gäller kommunikationer och infrastruktur pågår omfattande planering för nya sträckningar av såväl väg- som järnvägstrafik. Ostlänken är det mest kända exemplet, som längre fram i tiden kommer underlätta resor mellan storstadsregionerna. Även satsningar på nya vägar kommer att främja transporter både av gods och människor. Bristerna finns framför allt när det gäller människors

resor ”på tvären” i regionen och när det gäller boende på landsbygder och i mindre tätorter, specifikt hot om indragningar av busslinjer och minskad turtäthet.

Pendlingen är omfattande redan idag (2019 års statistik) med runt 5 000 boende i Norrköping som pendlar till Linköping, och drygt 3 000 som pendlar mot motsatt destination. Samtidigt pendlar runt 7 000 människor från Motala och Mjölby in till Linköping, medan ca 2 500 pendlare åker från Linköping åt motsatt håll. Även från Tranås finns det runt 300 dagspendlare till Linköping.

Digitala kommunikationer

Generellt sett tillhör Östergötland de regioner som har bäst utbyggnad av snabbt bredband, men det finns skillnader där de största kommunerna har flest invånare som har tillgång till 100 Mbit/s, med 95 respektive 92 procent av hushållen i Linköping och Norrköping. Genomsnittet ligger på 87,4 procents täckning (år 2020) i regionen. Glädjande är att utbyggnaden på landsbygderna år 2020 har ökat med drygt 12 procent. Även på Tranås landsbygder pågår utbyggnaden, bland annat via Tranås Energi med ambition att alla hushåll ska ha erbjudits fiberanslutning.

Leader Vättern

Leader Vättern har tagit fram en strategi som satts upp i syfte att förvaltas och utvecklas av de fem kvarvarande leaderområden som finns runt Vättern. Potentialen för utveckling är stor och området har också stora kvaliteter.

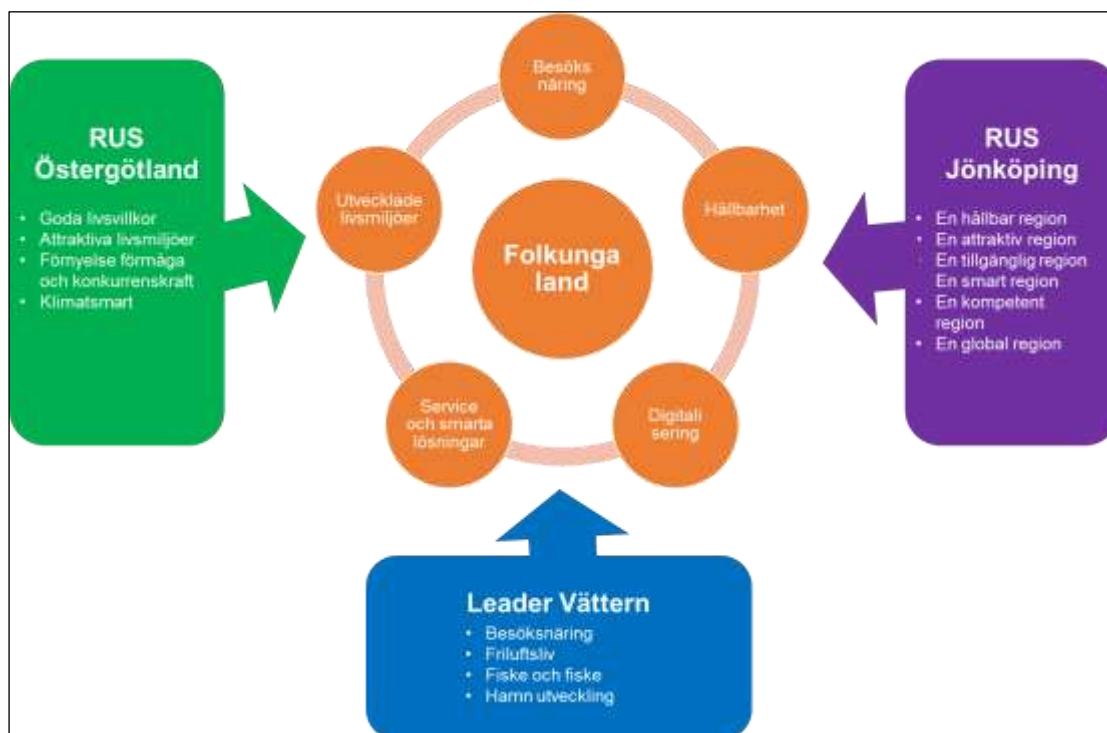
Strategin pekar ut den stora utvecklingspotential som finns. Fyra områden har valts ut för fortsatt utveckling:

- Besöksnäring
- Friluftsliv
- Fisk och fiske, samt
- Hamnutveckling

Figur 3 nedan illustrerar att det finns många kopplingar mellan de tre strategiska dokumenten, som framgår av beskrivningarna i respektive sammanhang, till exempel:

- Utveckling av besöksnäring
- Attraktiva livsmiljöer
- Kommunikation och tillgänglighet
- Hållbarhet

Figur 3: Koppling till Leader Vättern och de regionala utvecklingsstrategierna

3.3 Behov och utvecklingsmöjligheter

Omvärldsanalys

Den omvärldsanalys som togs fram initialt i processen med att forma Folkungalands lokala utvecklingsstrategi utgår från de stora och övergripande samhällstrender som ibland benämns megatrender, och som har en varaktighet över lång tid samt påverkar förutsättningarna för utveckling i vårt närområde. Trendspaning och omvärldsanalys sattes samman och kunde användas som ett studiematerial inför dialogerna med Folkungalands intressentgrupper.

De övergripande trenderna i samhället domineras sedan tiden före millennieskiftet av globalisering, teknisk utveckling och alltmer av klimatförändringar. Lägg därtill urbanisering, värderingsförskjutningar och demografiska förändringar så får vi en relativt klar bild av var utmaningarna finns för inte bara Folkungaland, utan även Sverige och den största delen av vår omvärld.

FN:s Agenda 2030 har satt upp 17 globala mål för hållbar utveckling. Det ger en bred inriktning som bland annat syftar till att utrota fattigdom och hunger, fokusera på mänskliga rättigheter för alla, uppnå jämställdhet samt säkerställa ett varaktigt skydd för vårt jordklot och dess naturresurser. De globala målen är integrerade, hålls ihop och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga.

Klimatförändringarna kommer med stor sannolikhet att vara i fokus de kommande åren och därmed omställningen till ett hållbart samhälle med dito resursanvändning. Det öppnar upp för omställning inom jord- och skogsbruk likväl som användning av ökade mängder lokalt producerad förnybar och fossilfri energi.

Sverige ska digitaliseras på ett hållbart sätt, fastställs i den nationella digitaliseringsstrategin. Vi ska bli och vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Sverige har redan idag en jämförelsevis hög IT-mognad, och inom EU ligger Sverige i topp vad avser digitalisering i den offentliga sektorn.

Värderingsförskjutningar pågår kontinuerligt. Ofta beskrivs det som sker nu som en övergång från mer kollektivistiska värderingar till individualistiska värderingar parallellt med övergången från materialistiska till postmaterialistiska värderingar. Värderingarna sägs nu förändras snabbare än tidigare, troligtvis med influenser från globalisering och teknikutveckling och den tillgång som människor har till media och information. Sverige sticker fortfarande ut i en internationell jämförelse som kan kopplas till jämställdhet, självbestämmande och medbestämmande som högt värderade ”tillstånd”.

Demografin är en ingrediens i det mesta av de övergripande förändrings- och utvecklingskrafterna. Inom Sverige sker en snabb ökning av antalet i de äldsta åldersgrupperna och människor som är ”80 plus”. En demografisk förändring är även att vi i slutet på år 2019 hade nära 20 procent av den svenska befolkningen som var födda i ett annat land.

Världens befolkning fortsätter att öka och FN prognosticerar att vi inte är långt från 10 miljarder människor i mitten av detta decennium. Här finns några av de största utmaningarna som inte bara omfattar klimatförändringar, användning av jordens resurser utan även livsmedelsförsörjningen i framtiden.

Andra trender och tendenser

I arbetet med att jobba med underlag till SWOT-analysen har beskrivningar inhämtats på framför allt våra offentliga samarbetspartners och deras utbildningar, här med fokus på möjligheter.

Tabell 2: Trender och möjligheter utifrån egna spaningar och utbildningar

Områden/block	Innebörd och ”möjligheter”
Ökat fokus på landsbygden Många blickar vänds mot det gröna	Skillnader mellan stad och land har ökat, men det kan också göra att fokus hamnar mer på landsbygd och att stadsmiljöer och landsbygdsmiljöer ska betraktas likvärdigt. Allt fler aktörer är intresserad av natur och de gröna näringarna.
Teknikutvecklingen	Möjliggör att även landsbygden och mindre tätorter får ta del av den tekniska utvecklingen

Områden/block	Innebörd och ”möjligheter”
	som i sin tur möjliggör företagande, boende och kommunikationer med mera.
Bostadspreferenser Avstånd betyder allt mindre	Sökandet efter större bostäder leder i vissa fall till att tätortsnära landsbygd blir mer intressant för de som vill skaffa ny bostad. Pendlingen minskar till följd av att många (inte alla) kan arbeta hemifrån med stöd av ny och bättre teknik.
Tillit Hållbarhet	Mindre orter och tätorter kan ha en fördel av mer social kontroll och en större tillit än vad städer i allmänhet har. Detsamma kan antas när det gäller intresset för att ta hand om natur, kultur och historia samt arbetet med hållbarhet i jord- och skogsbruk med mera.
Upplevelser allt viktigare för ekonomin Resor – hemester Hälsa och träning	Möjligheter i att skapa äkta, naturnära upplevelser kan öka antalet besökare och därmed affärsmöjligheter på landsbygder. Detsamma gäller semester på hemmaplan, med nyfikenhet på olika bygder och natur. Även inom området hälsa och träning kan fler möjligheter öppna sig.

Trenderna antyder att fler möjligheter för landsbygder kan komma att uppstå till följd av det ökande intresse som finns. Det kan kopplas till natur, upplevelser, hälsa, boende utanför stora städer som tillsammans med teknikutveckling och utbyggnad gör det lättare att bo och leva på landsbygder.

SWOT-analys

Folkungalands SWOT-analys ger en god grund för att precisera vilka behov och utvecklingsmöjligheter som är angelägna att jobba vidare med i det fortsatta arbetet och som kopplas vidare till våra mål och inriktningar i kapitel 4.

Här presenteras de fem områden, utan inbördes rangordning, som särskilt lyfts fram i arbetet med analyserna:

1. Utveckling av besöksnäringen

Det finns en stor potential i att utveckla och paketera de många olika besöksmål som redan finns och kan tillkomma inom Leader Folkungaland. Som många andra konstaterat förefaller trender med ökat intresse för semester på hemmaplan att förstärkas, vilket ger ett större underslag för besöksnäringen.

Som den regionala utvecklingsstrategin för Östergötland påpekar finns det möjligheter att stärka besöksnäringen och få fler besökare till vårt område, som

ligger väl till för många turister och besökare. För att stärka besöksnäringen krävs ett utvecklat samarbete mellan regionen, kommunerna, besöksnäringen och övriga aktörer inklusive näringslivet i området. I Leader Vätterns strategi har besöksnäringen pekats ut som ett strategiskt utvecklingsområde och det gäller inte minst destinationsutveckling. Att använda hela destinationens eller platsens potential är en del i att marknadsföra det som kan ge ökade möjligheter till sysselsättning inom besöksnäringen och andra näringar.

En komponent i en framgångsrik besöksnäring är hur företag, kommuner och regioner kan ta till vara de tillgångar som finns inom Folkungaland och de möjliga förstärkningar som kan ges av omgivande geografiska områden.

Kopplat till folkhälsa, som lyfts fram i de regionala utvecklingsstrategierna, så är möjligheter till upplevelser i natur, närmiljö och på fritidsanläggningar en viktig del i människors möjligheter till god hälsa.

Det finns även många möjligheter till naturupplevelser, inte minst ett mycket stort antal naturreservat. Varje naturreservat är unikt och har egna föreskrifter för att bevara naturvärden. Här finns också rikligt med vandringsleder och andra möjligheter till upplevelser.

Fritidsaktiviteter har ju haft en tendens att bli mer och mer intressanta, inte minst i spåren av pandemin. Här finns potential att arrangera ännu fler aktiviteter.

Kultur är en annan viktig del i detta område, som även har en social och en bildande dimension. Deltagandet kan bli ännu bättre med fler mötesplatser, platser för visning med mera. Kulturarvets viktiga betydelse för platsutveckling är en del av det Folkungaland kan jobba vidare med tillsammans med andra parter.

2. Digitalisering – en drivkraft för många utvecklingsprocesser

Digitalisering som begrepp har återkommit ofta i samband med många olika frågor som rör utveckling, teknikanvändning, service med mera. Inte minst har utbyggt snabbt bredband blivit en fråga som kommit att diskuteras mycket, också det i många olika sammanhang, men i närtid ett område som rört möjligheten till distansarbete, telefoni och andra för invånarna näraliggande vardagsfrågor. IT-system, datorer, nätverk med mera är vi beroende av i både arbets- och privatliv. Nästan allt arbete som utförs idag har en koppling till digitala system eller resurser. Den digitala tekniken ger oss ett verktyg som kan användas för att skapa ett bättre liv på landsbygden.

Att arbeta hemifrån har blivit en nödvändighet för många under pandemin 2020 – 2021, samtidigt som vi sett en annan trend växa fram de senaste åren, nämligen framväxten av så kallade kontorshubbar, som kan beskrivas som mötesplatser för distansarbetare, ”start-ups” och egenföretagare.

3. Hållbarhet

Arbetet med att bygga ett hållbart Östergötland och Tranås pågår genom regioner, kommuner, företag och många andra aktörer. Att säkerställa att vi har frisk luft, rent vatten och säkrad tillgång till livsmedel och andra naturresurser är viktiga förutsättningar för ett gott liv. Det är självklart också våra insatser för att jobba med klimatfrågor.

Östergötlands län har en energi- och klimatstrategi i vilken regionen och länsstyrelsen beslutat om inriktning för arbetet. Det kan användas som plattform för insatser, projekt och mycket mera inom Folkungaland. På motsvarande sätt finns en framtagen energi- och klimatstrategi för Jönköping län, som regionen och länsstyrelsen tagit fram.

På olika håll inom vår geografi pågår både forskning och utveckling av olika hållbara metoder, användning av ny teknik och mycket mera. Här finns också potential i att producera och att använda bioenergi i regionen, där biogas är en viktig del. På samma sätt beskrivs utbyggnaden av solkraft som ger sol-el som stark. RUS Östergötland pekar på att utbyggnaden av anläggningar ökade med 65 procent under år 2019.

4. Service – nya och smarta lösningar

Som Landsbygdsnätverket beskriver det behövs olika insatser som leder till en god tillgänglighet till kommersiell och offentlig service, vilket i sin tur har betydelse för att skapa miljöer där det är attraktivt att bo och arbeta, vistas som besökare samt starta och driva företag. I ELARD:s internationella undersökning under 2020 lyfte svenska respondenter framför allt fram olika krav på basservice inom de lokala landsbygdsområdena.

Enligt Landsbygdsnätverket handlar den grundläggande servicen om att det i närområdet finns tillgång till livsmedel, drivmedel, post/paket, betaltjänster och apoteksvaror.

En rad olika projekt har genomförts via till exempel Coompanion, Tillväxtverket och Region Östergötland de senaste åren. I projekten lyfts dagligvarubutikerna fram som oerhört viktiga då de ofta även erbjuder en rad andra tjänster som ombud för annan service.

Lantbrukarnas Riksförbund Öst lyfter fram potentialen i att utveckla gårdsbutiker, en företeelse som ses som mycket positiv.

Region Östergötland håller fram förnyelseförmåga och konkurrenskraft i remissmaterialet till den blivande regionala utvecklingsstrategin och på liknande sätt har Region Jönköping pekat ut ”en smart region” som ett önskvärt tillstånd år 2035 i länets utvecklingsstrategi.

5. Utvecklade livsmiljöer

En viktig förutsättning för livet utanför städer och större tätorter är att det finns service och kommunikationer, men också att platser utvecklas i samspel mellan alla intressenter.

Leader Folkungaland kan svårligen genomföra projekt som avser byggnation av bostäder. Där måste privata och offentliga parter ta sitt ansvar, men det går att arbeta med att främja olika platsers förutsättningar för det ”goda livet”. Det gäller att ta till vara olika orters och platsers specifika förutsättningar. Kulturen lyfts fram i Östergötlands regionala utvecklingsstrategi och samlingsplatser efterlyses i många sammanhang, nu också kopplat till möjligheter att jobba på distans, men i till exempel en bygdegård eller föreningslokal.

Det finns ett generellt underskott på bostäder i såväl centralorter som på landsbygder inom Folkungaland. Om tendensen förstärks kan det bli så att fler väljer att söka bostäder på tätortsnära landsbygder, när pandemin medverkat till att fler kan och vill arbeta hemifrån. Det öppnar upp för nya boendemöjligheter.

Hela Sverige Ska Leva gjorde för några år sedan en undersökning som visade att landsbygdsborna var mest nöjda med sitt val av boende. Svensk Fastighetsförmedlings undersökning visade att svenskarnas drömboende ligger på någon av de svenska landsbygderna. Novus Boendebarmetern 2020 visade att 35 % av de tillfrågade hade en villa inom ett landsbygdsområde som sin drömvilla. Personer som drömmer om en villa på landsbygden lockas i huvudsak av lugnet, friheten och naturen.

Fler områden som är viktiga i utvecklingsarbetet

Samverkan

Leader är i såväl teori som praktik och samverkan i alla dess former! Det är genom samverkan mellan olika företag, intresseorganisationer och de offentliga aktörerna som vi kan få till lösningar som inte annars skulle bli verklighet av alla våra ansträngningar. Genom samverkan får vi till synergieffekter som annars inte skulle hjälpa till att utveckla och växla upp våra insatser och projekt. För landsbygder och många mindre tätorter handlar samverkan om att hitta former som bidrar till områdets överlevnad.

Genom interaktioner med andra människor och organisationer förstärks oftast tilliten mellan aktörerna, något som är en viktig grund för att sedan tillsammans kunna utveckla ett område, en funktion eller en tjänst.

De lokala utvecklingsgrupperna är oerhört viktiga för en bygds utveckling. Det handlar om initiativ, kontakter samt att fånga upp och sprida idéer som sedan kan utvecklas tillsammans med olika aktörer. Utmaningar är inte sällan att få med den privata sektorn och ungdomar.

Affärs- och företagsutveckling

Historiskt har Folkungaland prioriterat företagande inom besöksnäring, livsmedelsproduktion och förädling samt småskalig energiproduktion. Här finns fortsatt ett intresse att utveckla företagande och därmed arbetstillfällena som främjar landsbygders utveckling.

För att kunna främja utveckling och innovation inom näringslivet behöver det också, som Region Östergötland framhåller, finnas ett innovationssystem som samlar aktörer från näringsliv, akademi och offentlighet.

Stödet till de entreprenörer som vill starta, utveckla eller växla upp verksamheten är självklart också en god förutsättning för att få till ett växande näringsliv. Östergötland har den högsta andelen av befolkningen som kan tänka sig att starta företag, som regionen framhåller.

Kommunikation – i flera skepnader

Inom Folkungaland finns en komplett infrastruktur med tillgång till storhamn, flygplatser, järnvägar och linjetrafik inom kollektivtrafiken. Över lag finns goda pendlingsmöjligheter, men många invånare som bor utanför städerna räds neddragningar av busslinjer. Det kontrasterar i viss mån mot de stora satsningar inom infrastruktururområdet som är aktuella inom vägnätet.

En aktuell diskussion rör de allmänna kommunikationerna på landsbygder och mellan kommuner som tillhör de två aktuella regionerna.

Framför allt efterlyses bättre kollektivtrafik och hur elever ska kunna ta sig till gymnasieskolor i angränsande kommuner. Familjer behöver inte sällan flera bilar för att kunna klara resor till arbete, studier med mera när det inte finns tillräckligt med kollektivtrafik.

Kommunikation som begrepp har också andra innebörder, där vi tagit upp digitalisering och utbyggnad av bredband. Men kommunikation handlar även om Leader Folkungalands egen kommunikation med intressenter, där ett förbättringsområde är hur information kan föras ut till intressenter.

4 Mål, insatsområden och indikatorer

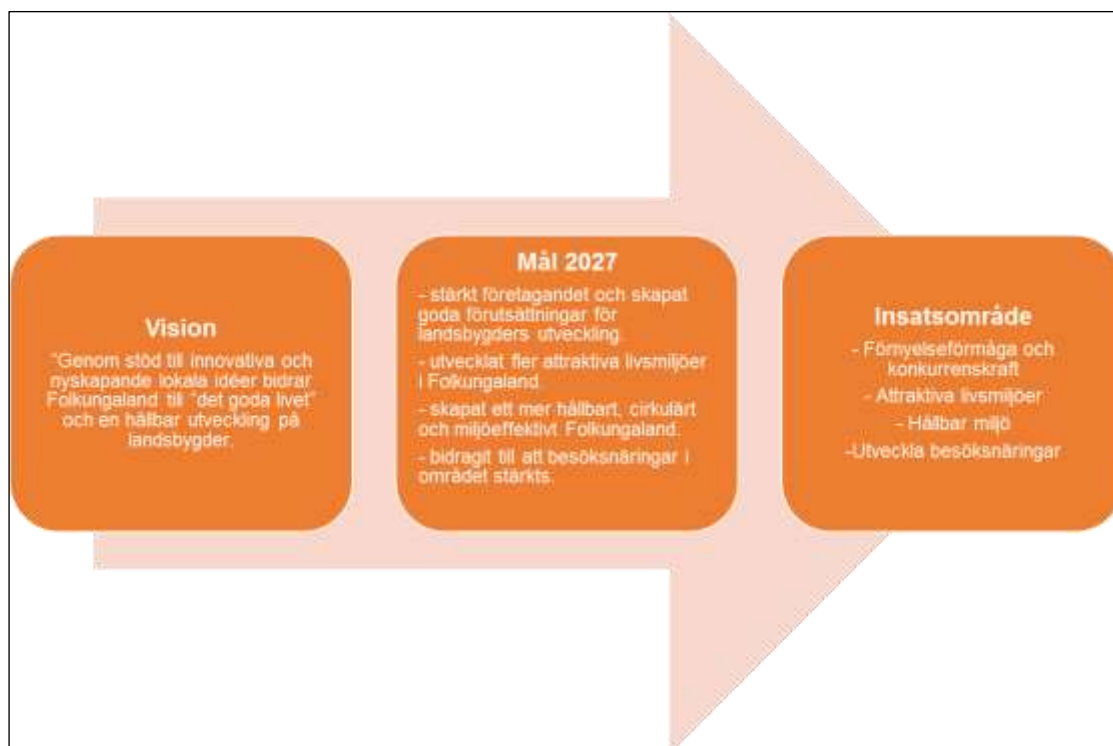
I föregående kapitel har vi identifierat de behov och utvecklingsmöjligheter som ska ligga till grund för de insatser Leader Folkungaland genomför inom ramen för den lokala utvecklingsstrategin.

Med utgångspunkt från detta har en ny vision formulerats. Den ger vägledning för de fyra övergripande mål som sätts upp för perioden. Målen ska beskriva vad som

ska uppnås och de fyra prioriterade strategiska insatsområdena är Leader Folkungalands svar på hur dessa mål ska infrias.

Verktygen för att sedan nå målen är de projekt som beviljas av styrelsen för Folkungaland, och som ska prioriteras utifrån vilka av projekten som mest bidrar till att målen uppnås. För att kunna göra ett konsekvent urval formuleras indikatorer och målvärden som hjälper till att ta fram de mest bidragande projekten.

Figur 4: Samband mellan vision, mål och insatsområde

4.1 Vision

Folkungalands nya vision lyder:

"Genom stöd till innovativa och nyskapande lokala idéer bidrar Folkungaland till "det goda livet" och en hållbar utveckling på landsbygder."

Folkungaland skapar landsbygdsutveckling genom lokala idéer! Vår tolkning av "det goda livet" innebär att det i Folkungaland ska finnas levande landsbygder med många arbets- och försörjningsmöjligheter, goda boendemiljöer, bra kommunikationer och närhet till omsorg, service, aktivt föreningsliv och trygghet samt goda möjligheter till ett meningsfullt fritidsliv och i ett sammanhang där vi alla jobbar med att skapa hållbara, klimatsmarta lösningar för framtiden och för kommande generationer. Vi ska skapa utvecklingsmöjligheter för människor, företag, föreningar och organisationer.

4.2 Mål

SWOT-analysen pekar ut viktiga områden med behov av insatser för programperioden. De områden som särskilt pekades ut i analysen ligger till grund för de mål som Folkungaland sätter upp för den nya perioden.

Övergripande mål

- År 2027 ska leaderinsatser ha stärkt företagandet och skapat goda förutsättningar för landsbygders utveckling.
- År 2027 ska leaderinsatser ha bidragit till att utveckla fler attraktiva livsmiljöer i Folkungaland.
- År 2027 ska leaderinsatser bidra till att skapa ett mer hållbart, cirkulärt och miljöeffektivt Folkungaland.
- År 2027 ska leaderinsatser bidra till att besöksnäringar i området stärkts.

Mål 1: Stärkt företagandet och skapat goda förutsättningar för landsbygders utveckling.

Målet knyter an till både utveckling av näringar på landsbygder, digitalisering för företag, produktion av förnybar energi och utveckling av service. Målet kopplas även till utvecklingsstrategier för berörda regioners strategiska områden som handlar om konkurrenskraft och kompetens.

Målet handlar om att få fram nya företag, nya tjänster och nya produkter som kan bidra till ökad sysselsättning, konkurrenskraft och lönsamhet. Att arbeta för att tillvarata idéer som ger innovationer är således en del av detta målområde. Även diversifiering i form av nya produkter, tjänster och åtkomst av nya marknader är inriktningen inom området.

SWOT-analysen pekar på att det finns goda förutsättningar för utveckling, förädling och produktion av livsmedel inom Folkungaland. Utveckling av affärskoncept av lokalt producerade varor och livsmedel. Utveckling av ”obemannade butiker” är stort och kan vara en grund för att utveckla servicenoder, där även annan service kan utföras. Förutom företag inom de gröna näringarna är ambitionen att fler sociala företag tillkommer.

Det övergripande målet om företagande kan även kopplas till mål inom hållbarhet samt besök och upplevelser.

Figur 5: Genom att arbeta mot detta mål bidrar vi till följande mål i Agenda 2030

Mål 2: Bidragit till att utveckla fler attraktiva livsmiljöer i Folkungaland

Mål 2 tar sikte på SWOT-analysens beskrivningar av behov av utvecklade livsmiljöer, förbättrad och smartare service och andra viktiga delar som kommunikationer och samverkan. Såväl Region Jönköpings län och Region Östergötland har i utvecklingsstrategier med attraktivitet som utpekade utvecklingsområden. I SWOT-analysen framkommer behovet av kommunikationer på landsbygder som ett av flera områden som är viktiga för möjligheterna att ta sig till arbete, studier, aktiviteter med mera.

För Folkungaland är ambitionen att alla som finns verksamma i området ska uppleva att de lever i en attraktiv miljö med god livskvalitet. Att verka för mångfald och folkhälsa ingår i ambitionerna inom detta målområde.

Goda boendemiljöer finns inom pendlingsavstånd till Folkungalands starka arbetsmarknader, vi vill verka för fler attraktiva boendemiljöer på landsbygder.

Tillgång till service i olika former kan styra val av bostadsort, här avses först och främst offentlig service. Vi vill försöka komplettera service på landsbygder genom att utveckla innovativa servicelösningar.

En del i attraktiva livsmiljöer är möjligheter till att bibehålla föreningar, samlingslokaler och att kunna ha erfarenhetsutbyte både regionalt, nationellt och internationellt.

Folkungaland arbetar för att öka möjligheten till mobilitet i berörda områden. Vid sidan av regionernas utveckling av kollektivtrafik och närtrafik är det angeläget att också hitta andra och kompletterande lösningar för människors och företagsbehov av transporter på landsbygder.

Figur 6: Genom att arbeta mot detta mål bidrar vi till följande mål i Agenda 2030

Mål 3: Bidragit till att skapa ett mer hållbart, cirkulärt och miljöeffektivt Folkungaland

Målet är kopplat till det vi beskrivit som behov av att jobba mer med hållbarhet i SWOT-analysen, som också finns utpekade i de regionala utvecklingsstrategierna och Europeiska jordbruksfondens olika mål. Dessutom finns detta med i regionernas och länens energi- och klimatstrategier.

Hållbar utveckling är utgångspunkten för att skapa förutsättningar för det som i visionen beskrivs som det ”goda livet” på landsbygder. För att detta ska bli verklighet behövs olika miljöeffektiva insatser. Folkungaland ska verka för att

projekt bidrar till att vi blir mer långsiktigt hållbara och klimatsmarta. Det gör att vi måste minska påverkan såväl på naturen som människors hälsa.

Återanvändning, insamling och återvinning är alla viktiga delar i kretsloppstänkandet.

Här möter vi även ambitionerna att utveckla den ekonomiska hållbarheten, som bland annat syftar till att använda, vårda och underhålla resurser, såväl mänskliga som materiella resurser.

Att ta tillvara natur- och kulturmiljöer innebär att insatser kan göras för att bevara och restaurera befintliga miljöer. Natur och kulturmiljöer ska göras tillgängliga för allmänheten och i det sammanhanget är det viktigt att vi värnar om ett hållbart friluftsliv och allemansrätten. Att människors beteende överensstämmer med ett hållbart miljötankande är viktigt, Folkungaland kan erbjuda utbildningsinsatser för att värna miljöer.

Den sociala hållbarheten finns också med, men prioriteras inom ramen för Övergripande mål 2 och samverkan.

Figur 7: Genom att arbeta mot detta mål bidrar vi till följande mål i Agenda 2030

Mål 4: Bidragit till att besöksnäringar i området stärkts

Det här målet har påtaglig koppling till våra analyser av potentialen inom besöksnäringen och även andra näringar varav ett exempel är fiske, som Leader Vättern lyfter fram i sin strategi.

Turism, naturupplevelser och fiske är några av många möjligheter som kan tas om hand på ett ännu mer kvalificerat sätt och som kan leda till bättre hälsa, fler besökare och fler arbetstillfällen. Natur- och kulturupplevelser kan utvecklas inom detta målområde.

Inom detta område kan Folkungaland arbeta med att stödja destinationsutveckling för att tillsammans med andra aktörer stärka besöksnäringen och andra näringar genom att utveckla platsers och sjöars förutsättningar. Att utveckla destinationer, platsers förutsättningar, hamnar som mötesplatser och noder för fiske med mera, kommer att bidra till att besöksnäringen får ännu bättre förutsättningar att skapa arbetstillfällen.

Det finns redan idag en potential att utöka besöksnäringen och ett område för utveckling är att ha fler samlade erbjudanden när det gäller resor, boende och

upplevelser. Ett behov som måste tillgodoses är att kunna erbjuda olika typer av boenden för de som söker sig till regionen.

Figur 8: Genom att arbeta mot detta mål bidrar vi till följande mål i Agenda 2030

Hur Folkungalands mål bidrar till målen inom den Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling

I den kommande programperioden har Sverige valt att tillämpa Leader genom Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu). Det övergripande målet för fonden är att modernisera sektorn genom att främja och utbyta kunskap, innovation och digitalisering i jordbruket och landsbygdsområden samt uppmuntra sektorn att ta till sig dessa saker. Mer specifik har fonden dessa särskilda mål:

- a) Stödja jordbruksinkomster som det går att leva på och jordbrukets motståndskraft i unionen för att förbättra livsmedelstryggheten.
- b) Öka konkurrenskraften och marknadsorienteringen, med ett större fokus på forskning, teknik och digitalisering.
- c) Förbättra jordbrukarnas position i värdekedjan.
- d) Bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringar samt till hållbar energi.
- e) Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft.
- f) Bidra till att skydda den biologiska mångfalden, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap.
- g) Locka och behålla unga jordbrukare och underlätta affärsutveckling i landsbygdsområden.
- h) Främja sysselsättning, tillväxt, jämställdhet mellan könen, social delaktighet och lokal utveckling i landsbygdsområden, inbegripet bioekonomin och hållbart skogsbruk.
- i) Se till att EU:s jordbruk svarar bättre på samhällets krav på livsmedel och hälsa, inbegripet säkra, näringsrika och hållbara livsmedel, matsvinn samt djurskydd.

Folkungalands övergripande mål har en stark anknytning till särskilt mål h), främst för att våra insatser kommer att bidra till att främja sysselsättning och tillväxt. Men också genom att vi jobbar med att förstärka social delaktighet och lokal utveckling i våra områden. Vi arbetar med tydlig koppling till hållbarhet inom såväl jord- som skogsbruk, vilket bland annat framgår av vårt mål 3 och de planerade insatserna för hållbarhet. Genom insatser för att öka den sociala närheten och delaktigheten förstärker vi möjligheterna till och bidragen till lokal utveckling.

Folkungalands lokala utvecklingsstrategi återspeglar också de särskilda målen b), e) och f), när vi genom mål och insatser bidrar till den biologiska mångfalden, stärker ekosystemtjänster och bevarar livsmiljöer och landskap samt arbetet som görs med anpassningar till klimatförändringar, och inte minst att ta till vara mark, vatten och luft på ett hållbart sätt. Det sker främst genom mål och insatser för att skapa ett mer hållbart, cirkulärt och miljöeffektivt Folkungaland. Våra ambitioner att arbeta närmare forskning, och med insatser för teknik- och metodutveckling i jord- och skogsbruk kommer bidra till att öka konkurrenskraften (särskilt mål b).

I sin helhet kommer Folkungalands lokala utvecklingsstrategi att stärka insatserna som förbättrar den lokala befolkningens livskvalitet. Vår strategi skapar goda förutsättningar för att stärka det lokala näringslivet och öka dess konkurrenskraft samt främja utvecklingen av attraktiva boendemiljöer. Vi bidrar även till ett starkt natur-, kultur och föreningsliv som ger möjligheter till utbyte och samverkan. Våra insatser siktar också in för att möjliggöra utveckling inom den lokala fiskenäringen, vattenbruk, fisketurism eller vattenmiljön.

Tabell 3 Hur Folkungaland bidrar med att nå målen inom Europeiska Jordbruksfonden

Mål	Insatsområde	Koppling till mål inom Europeiska landsbygdsfonden
<i>Handlar om att</i>	<i>Fokuserar på</i>	<i>Bidrar till målen genom att</i>
Stärka företagande och skapa goda förutsättningar för landsbygdens utveckling	Förnyelseförmåga och konkurrenskraft	Öka konkurrenskraften och genom ett större fokus på forskning och ny teknik (b), främjar sysselsättning och tillväxt (h)
Utveckla fler attraktiva livsmiljöer	Attraktiva livsmiljöer	Få till lokal utveckling, den sociala delaktigheten med mera (h)
Skapa ett mer hållbart, cirkulärt och miljöeffektivt Folkungaland	Hållbar miljö	Utveckla hållbar energi och anpassningar till klimatförändringar (d), bidra till hållbar utveckling (e) och bevara livsmiljöer och landskap (f)
Besöksnäringar i området stärkts	Utveckla besöksnäringar	Främja sysselsättning och tillväxt samt lokal utveckling (h), även arbete med hållbar utveckling av vatten, mark och luft (e).

4.3 Insatsområden

Folkungaland har valt att matcha de fyra övergripande målen med fyra insatsområden:

- Insatsområde 1: Förnyelseförmåga och konkurrenskraft

- Insatsområde 2: Attraktiva livsmiljöer
- Insatsområde 3: Hållbar miljö
- Insatsområde 4: Utveckla besöksnäringar

Insatsområde 1: Förnyelseförmåga och konkurrenskraft

Genom att förstärka konkurrenskraften hos företag som verkar i landsbygdsmiljö kan detta leda till fler sysselsatta inom närområdet. En förutsättning för det goda livet på landsbygder är, som vi framhållit i övergripande mål 1, att det finns tillgång till arbete på rimligt avstånd. De planerade insatserna bidrar till att stärka företagande och skapa förutsättningar för våra landsbygder.

En analys som Östsvenska Handelskammaren gjorde visade att nästan hälften av tillfrågade företag skulle kunna tänka sig att flytta företaget till landsbygden om rätt förutsättningar fanns.

Folkungaland har goda erfarenheter av utveckling av lokala marknader för närproducerade varor. Det kan gälla gårdsförsäljning, information om produkter till konsumenter och andra metoder för försäljning. De goda förutsättningarna för produktion av livsmedel och småskalig livsmedelsindustri ska också vara i fokus inom detta insatsområde. Ett näraliggande område är att utveckla och samordna den lokala handeln att stärka marknaden för lokal produktion där stöd till effektiv varumärkesprofilering, marknadsföring och försäljning kan vara ett sätt att bidra till detta.

För att ytterligare utveckla företagandet på landsbygder kan det behövas många olika insatser. Samverkan mellan forskning och näringsliv, mellan olika branscher kan exempelvis leda till innovationer och utveckling av produkter.

Kompetensutvecklingsinsatser kan öka företagets konkurrenskraft. En del av insatserna kan riktas mot entreprenörskap, utveckling av nya tjänster och nya produkter samt nya nätverk och marknadsföring.

Insatsområde 2: Attraktiva livsmiljöer

Folkungalands andra insatsområde knyter direkt an till flera av de identifierade behoven i avsnitt 3.3, inte minst till ”utvecklade livsmiljöer”, men även till digitalisering, service och samverkan.

Attraktiva och tillgängliga livsmiljöer är viktigt för alla och kan avgöra var människor vill bo, leva och verka. Det är angeläget att skapa fler boendemöjligheter på landsbygder inklusive mindre tätorter. Stöd kan ges till de boende och verksamma som vill undersöka möjligheterna till fler och alternativa boendeformer på landsbygder. Det kan handla om att hitta nya finansieringsmöjligheter eller organisationsformer för bostadsbyggande utanför tätorter. Att ta tillvara övergivna hus har till exempel prövats av Motala kommun.

Ett viktigt område är föreningslivet. Vitala och starka föreningar har också lättare att påverka utvecklingen i en bygd när föreningarna för dialoger med kommuner och myndigheter.

Folkungalands prioritering är att stödja olika insatser som bidrar till att de attraktiva livsmiljöerna blir fler och det görs med olika inriktningar, framför allt:

- stöd som kan utveckla kulturinsatser och ta tillvara kulturminnen på landsbygder,
- insatser för att främja fritidsaktiviteter för unga. Ett utvecklat föreningsliv och ett aktivt friluftsliv kan i sin tur bidra till bättre folkhälsa, förutom att det gör området ännu mer attraktivt!
- stöd till samverkan, utveckling av mötesplatser, ökad delaktighet och inkludering i lokalsamhällen. Det kan i sin tur stärka områdets lokala identitet.
- Åtgärder som främjar folkhälsa och friskvård ska dessutom uppmuntras.

Genom insatserna ökar möjligheten att uppnå viktiga delar i begreppet social hållbarhet med att tillgodose alla människors grundläggande behov och att bidra till att alla människor är inkluderade.

Folkungaland vill satsa vidare på projekt med inriktning på fritidsaktiviteter, kultur och friskvård. Stärkt samverkan bidrar till att både den faktiska och den upplevda livskvalitén höjs för många människor. Insatserna kommer även att möta de ambitioner som berörda regioner har när det gäller att förbättra folkhälsan.

Distansarbete ger möjlighet att bo på avstånd och minimera pendling och gör boende på landsbygden mer attraktivt. Med fler människor som arbetar på distans, kan behov finnas av att använda samlingslokaler under dagtid för distansarbetet för att tillgodose sociala behov. Folkungaland vill främja utveckling av mötesplatser i olika former på landsbygder.

Inom ramen för ny och/eller utvecklad samverkan finns möjligheter att hitta nya lösningar på såväl mobilitet som serviceinsatser. Mobilitetslösningar kan handla om olika former av överenskommelser om samåkning, bilpooler och andra typer av flexibla transportlösningar. Forskningen om samåkningstjänster på landsbygder pekar på att tillit och gemenskap är centrala kriterier för att tjänsterna ska upplevas som attraktiva och användas.

Insatsområde 3: Hållbar miljö

Folkungaland vill på den lokala nivån utveckla lösningar och möjligheter för en hållbar miljö. Regionernas och länsstyrelsernas energi- och klimatstrategier ger ingångar till olika insatsområden.

Energiförsörjning är viktig för ett hållbart Folkungaland. Östergötlands energi- och klimatstrategi framhåller lokal produktion av förnybar energi är en nyckel för att klara energiomställningen. Energiproduktionen är ett område som Folkungaland

ska fortsätta att arbeta med och där insatser kan göras för att utveckla småskalig miljösäker produktion. Fortsatt samverkan med forskning kan ge nya affärsmöjligheter för lokal produktion av energi och/eller energieffektiva lösningar för jord- och skogsbruk.

Här finns plats för fortsatta insatser för att utveckla småskalig energiförsörjning för sol, vind- och bioenergi. Men det kan även röra sig om arbete med energieffektivisering, lokala energilösningar, alternativa småskaliga avloppslösningar eller andra liknande insatser som siktar till att skapa hållbara kretslopp. Alla insatser som görs med stöd av Leader Folkungaland ska vara miljövänliga och stärka den biologiska mångfalden.

Det finns insatser att göra som ökar kunskaperna om hållbarhet och det som kan påverka våra framtida beteenden. Ökad medvetenhet om hållbar miljö kan bli en framgångsfaktor när det gäller att initiera projekt inom området.

Hushållens konsumtion har påverkan på miljön, där Folkungaland vill stödja insatser som syftar till s.k. cirkulär ekonomi, kretsloppstänkande. Inom detta område kan projekt drivas för att öka kunskapen om cirkulär ekonomi.

Främja förutsättning för att bevara biologisk mångfald. Insatser som bidrar till konkreta naturvårdsinsatser, ökar och/eller för över kunskaper mellan generationer kan vara grunder för nya projekt.

Insatsområde 4: Utveckla besöksnäringar

Natur och kultur

Det finns fler utvecklingsinsatser att göra för att få till sammanhållen destinationsutveckling, där bredare platsutveckling måste till som tar in hela platsens potential, som RUS Östergötland framhåller.

Ett av de områden SWOT-analysen beskrivit som ett tydligt behov är att utveckla förutsättningar för turism och därmed företagandet inom denna näring. Besöksnäringen finns också i Leader Vätterns strategi och målsättningar för år 2027.

Det finns fantastiska, varierande, historiska och inspirerande naturmiljöer och kulturmiljöer i Folkungaland. Den ökande betydelsen av god hälsa, såväl fysisk som psykisk hälsa, kan stimuleras genom vistelser i dessa miljöer.

Det ökande intresset för att semestra på hemmaplan – hemester – ger oss ökade möjligheter att få till fler aktiviteter, utveckla besöksmål och friluftsområden för att få ännu mer turism i närmiljön. Det kan också vara en inkörssport för att människor ska vilja flytta till platsen för besöket.

Fiske och vatten

Vi lever i en tid med ett ökat turismintresse för landsbygder med avseende på vår natur och våra fantastiska vattendrag. Det gäller inte minst sjöars och vattenvägars potential.

Vi har flera långa vattenvägar Göta Kanal, Kinda Kanal, Motala Ström med Vättern, Roxen och Glan med utlopp i Östersjön som är det största av södra Sveriges sammanhängande vattenområden efter Göta Älv. Hela vattensystemet har, förutom som dricksvattentäkt, en mycket stor potential för turism och besöksnäringen. Inom Folkungaland finns även vattendragen Stångån och Svartån, med alla dess sammanhängande sjöar, som mynnar ut i Roxen och med koppling till Sommen. Men potentialen berör naturligtvis många fler sjöar och vattendrag.

Fritidsfiske och fisketurism kan bidra med stora rekreativa, sociala och hälsofrämjande värden. Med stimulans av det gemensamma arbetet runt den stora sjön, kan inte minst Vättern utvecklas till en sammanhållen destination där fisk och fiske är en viktig del.

För att bibehålla hållbara fiskbestånd i våra sjöar kan insatser som ökar kunskaperna om hur man får till stånd ett hållbart sportfiske vara angeläget.

Med stimulans av samverkan och sysselsättning inom fisk- och fiskerelaterad näring kan flera arbetstillfällen uppstå. Sannolikt behövs insatser för kunskapsuppbyggnad och kompetensutvecklingen inom hela turismsektorn och besöksnäringen. Ökade kunskaper om yrkesfiske, sportfiske och sjöarnas ekologi skapar förutsättningar för en långsiktigt hållbar utveckling. Detsamma gäller insatser för att öka samverkan och sysselsättningen inom fisk- och fiskerelaterad näring. Det kan till exempel röra sig om fiskodling, sportfiske, guide turer med inriktning på sportfiske, båtsport, uthyrning av båtar, kanoter och inte minst boende.

4.4 Indikatorer och målvärden

Resultatindikatorer är ett mått som används för att ge en indikation på om vi är på väg mot att nå målen eller om de redan är uppnådda. Indikatorerna är ett viktigt verktyg i planeringen av verksamheten, styrningen och genomförandet av den lokala utvecklingsstrategin. De underlättar vårt arbete inom kommunikation, uppföljning och utvärdering av projekten och verksamheten som helhet, samt påverkar bedömningen av projekt som beviljats i verksamhetsområdet. Sedan tidigare har det visat sig att projekt som överlappar flera insatsområden bidrar oftast till att uppfylla flera av målen. Det är då extra viktigt att indikatorerna finns för att påvisa projektens långsiktiga effekter och därmed tydliggör vår roll som katalysator för hållbar landsbygdsutveckling.

Folkungaland har totalt 18 indikatorer som vi känner är en lagom nivå både för oss och för sökande som ska bidra med sin del i arbetet. Indikatorerna är uppdelade enligt följande:

Tabell 4: Fördelning av indikatorer i Folkungaland

Indikator typ	Antal
EU	2
Nationella	4
Lokala	12
Summa	18

EU indikatorer**Tabell 5: Val av EU indikatorer för att mäta framsteg mot måluppfyllelsen**

Indikator kod	Indikator namn
R37	Tillväxt och sysselsättning i landsbygds områden
R39	Utveckla ekonomin på landsbygden

EU indikatorerna är viktiga eftersom tillväxt skapar resurser. Finns resurser kan bygden eller samhället utvecklas och gör företag på landsbygden mer konkurrenskraftiga. Samtidigt kan vi tillfredsställa dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att bo, leva och arbeta på landsbygden.

Genom att stödja företag kan de anpassa sig till nya förutsättningar och ta vara på de nya möjligheter som samtidigt skapas. Företagandet ser vi som en självklarhet i vårt arbete och är ett viktigt verktyg för att utveckla och sprida tillväxt och sysselsättning i Folkungalands landsbygder.

Inom detta område bidrar indikatorerna för att nå:

- Mål 1: stärkt företagandet och skapat goda förutsättningar för landsbygders utveckling
- Mål 3: skapat ett mer hållbart, cirkulärt och miljöeffektivt Folkungaland
- Mål 4: bidragit till att besöksnäringar i området stärkts

Nationella indikatorer**Tabell 6: Val av nationella indikatorer för att mäta framsteg mot måluppfyllelsen**

Indikator kod	Indikator namn
N.03	Nya produkter
N.04	Nya tjänster
N.05	Nya mötesplatser
N.06	Nya fritids- och kultur verksamheter

Ett större utbud av produkter, varor och tjänster ökar attraktionskraften i Folkungalands landsbygder, både för att locka till bosättning och externa besök. Boende ges möjlighet att utveckla och skapa en attraktiv boendemiljö, gott företagsklimat och ett starkt föreningsliv. Mötesplatser fungerar som ett nav i bygden och kan vara en möjliggörare för den lokala förenings och näringslivets utveckling. Det kan också vara en viktig del där möten för kultur och

fritidsverksamheter sker. Att uppmuntra till att skapa nya mötesplatser, nya fritids- och kulturverksamheter ger bygden sin prägel och en känsla av utveckling.

Inom detta område bidrar indikatorerna för att nå:

- Mål 1: stärkt företagandet och skapat goda förutsättningar för landsbygders utveckling
- Mål 2: utvecklat fler attraktiva livsmiljöer i Folkungaland
- Mål 3: skapat ett mer hållbart, cirkulärt och miljöeffektivt Folkungaland
- Mål 4: bidragit till att besöksnäringar i området stärkts

Lokala indikatorer

Tabell 7: Val av lokala indikatorer för att mäta framsteg mot måluppfyllelsen

Indikatorkod	Indikatornamn
L.07	Utbildningstillfällen
L.12	Projekt som drivs av unga
L.13	Bevarade fritids- och kultur verksamheter
L.16	Nya servicelösningar
L.19	Diversifierade företag
L.23	Nya metoder, arbetssätt eller processer
L.24	Nya sociala företag
L.40	Insatser som främjar fritidsfisket
L.42	Restaurerade vatten- och våtmarksområden
L.46	Restaurerade natur- och kulturmiljöer
L.50	Nya besöksmål
L.51	Återkommande evenemang

Vi har valt de lokala indikatorerna ovan därför att de tar sikte på att diversifiera verksamheter inom företag eller föreningar, samt utveckla deras kompetens och lärande. Detta i sin tur bidrar till utvecklingen av företagande och föreningsliv inom Folkungaland.

Utbildning ökar också kunskapen och förståelse om frågor som rör jämställdhet, mångfald och integration. Det påverkar eller förändrar rådande attityder samt öka tolerans och öppenhet i samhället.

Folkungaland vill stödja projekt som drivs av unga då det är utvecklande och ger de färdigheter. Projektledning är också ett önskemål som kom fram genom enkätundersökningen. Erfarenheten i att driva projekt kan stärka ungas självförtroende, förbättra deras CV och öka möjligheterna till jobb.

Indikatorn *Nya metoder, arbetssätt eller processer* ger möjligheter till lokalt anpassade lösningar som kan vara innovativa ur ett lokalt perspektiv.

Indikatorerna *Bevarade fritids- och kulturverksamheter* och *Nya servicelösningar* främjar en god livsmiljö och bidrar till ett fungerande vardagsliv som är en viktig förutsättning för att människorna ska bo kvar eller ta steget att flytta till landsbygden.

Antal nya sociala företag skapar innovativa lösningar på samhällsutmaningar och bidrar till integration och inkluderande arbetsmarknad inom Folkungaland. Indikatorn uppmuntrar både startup företag och aktörer inom den ideella sektorn.

Natur- och kulturmiljövärden inom Folkungaland utgör en betydande resurs för utvecklingen av besöksnäringen, friluftsliv- och kulturliv, men har också stor betydelse för boende och företag. Det finns många turistrelaterade näringar på Folkungalands landsbygder och de kan fungera som en attraktionskraft och skapa konkurrensfördelar. Områden som är av särskilt intresse är att uppmuntra till att skapa nya besöksmål och återkommande evenemang.

Inom Folkungaland finns flera långa vattenvägar och insatser som främjar fritidsfiske skapar möjlighet till betydande fisketurism i området. Fisketurism är en köpstark grupp och lägger mycket pengar på sitt fiske. Att skapa denna typ av fisketurism i området ger Folkungalands landsbygder möjlighet att få en turismnäring som inte begränsas till sommaren. Arbetstillfällena går då från säsongarbete till heltidsarbete.

Fiske är den klart största fritidssysselsättningen i Sverige med flera miljoner utövare. Detsamma gäller också andra länder. Detta kan leda till utländska turister samt internationella samarbeten inom fisketurismen och biotopvård.

Inom detta område bidrar indikatorerna för att nå:

- Mål 1: stärkt företagandet och skapat goda förutsättningar för landsbygders utveckling
- Mål 2: utvecklat fler attraktiva livsmiljöer i Folkungaland.
- Mål 3: skapat ett mer hållbart, cirkulärt och miljöeffektivt Folkungaland.
- Mål 4: bidragit till att besöksnäringar i området stärkts.

EU:s resultatindikatorer

Mål	Insats område	Indikator kod	Indikator namn	Definition	Mål värde
stärkt företagandet och skapat goda förutsättningar för landsbygders utveckling	Förnyelse förmåga och konkurrens kraft	R.37	Tillväxt och sysselsättning i landsbygds områden	Sysselsättningen ska ha skapats som senast vid projektslut. En heltidstjänst motsvarar 1720 timmar per år och en halvtidstjänst motsvarar 860 timmar per år.	7
bidragit till att besöksnäringar i området stärkts.	Utveckla besöksnäringar	R.37	Tillväxt och sysselsättning i landsbygds områden	Sysselsättningen ska ha skapats som senast vid projektslut. En heltidstjänst motsvarar 1720 timmar per år och en halvtidstjänst motsvarar 860 timmar per år.	7
stärkt företagandet och skapat goda förutsättningar för landsbygders utveckling	Förnyelse förmåga och konkurrens kraft	R.39	Utveckla ekonomin på landsbygden	Antal företag på landsbygden som söker stöd för att utveckla sin verksamhet. Detta inkluderar alla landsbygdsföretag så länge inte utvecklingen de genomför i projektet eller investeringen rör primärproduktion. Däremot kan företag räknas med som förädlar råvaror.	15
skapat ett mer hållbart, cirkulärt och miljöeffektivt Folkungaland	Hållbar miljö	R.39	Utveckla ekonomin på landsbygden	Antal företag på landsbygden som söker stöd för att utveckla sin verksamhet. Detta inkluderar alla landsbygdsföretag så länge inte utvecklingen de genomför i projektet eller investeringen rör primärproduktion. Däremot kan företag räknas med som förädlar råvaror.	5
bidragit till att besöksnäringar i området stärkts.	Utveckla besöks näringar	R.39	Utveckla ekonomin på landsbygden	Antal företag på landsbygden som söker stöd för att utveckla sin verksamhet. Detta inkluderar alla landsbygdsföretag så länge inte utvecklingen de genomför	10

Mål	Insats område	Indikator kod	Indikator namn	Definition	Mål värde
				i projektet eller investeringen rör primärproduktion. Däremot kan företag räknas med som förädlar råvaror.	

Nationella indikatorer

Mål	Insats område	Indikator kod	Indikator namn	Definition	Mål värde
stärkt företagandet och skapat goda förutsättningar för landsbygders utveckling	Förnyelse förmåga och konkurrens kraft	N.03	Nya produkter	Denna delas upp i 3 nivåer för att kunna ta hänsyn till innovationshöjd. D.v.s. är produkten/erna nya på den svenska marknaden, på den lokala marknaden (leaderområdet) eller endast för den enskilda organisationen?	12
skapat ett mer hållbart, cirkulärt och miljöeffektivt Folkungaland	Hållbar miljö	N.03	Nya produkter	En fysisk produkt är en vara som man kan köpa och ta med hem, men konsumera senare. Till exempel olika matprodukter, souvenirer, kläder och möbler.	6
bidragit till att besöksnäringar i området stärkts.	Utveckla besöksnäringar	N.03	Nya produkter	En digital produkt är en vara som säljaren kan sälja (eller erbjuda gratis) upprepat antal gånger utan att göra om varan på nytt. Till exempel nedladdningsbara filer som e-böcker och guider. Men det kan också inkludera olika mjukvaror och appar om kunden inte är beroende av prenumerationer för att kunna ta del av dem.	12

Mål	Insats område	Indikator kod	Indikator namn	Definition	Mål värde
stärkt företagandet och skapat goda förutsättningar för landsbygders utveckling	Förnyelse förmåga och konkurrens kraft	N.04	Nya tjänster	Denna delas upp i 3 nivåer för att kunna ta hänsyn till innovationshöjd. D.v.s. är tjänsten/erna nya på den svenska/lokala marknaden eller endast för den enskilda organisationen?	5
skapat ett mer hållbart, cirkulärt och miljöeffektivt Folkungaland	Hållbar miljö	N.04	Nya tjänster	En (fysisk) tjänst är något som man köper och konsumerar ihop istället för att ta med hem. Till exempel hårklippningar, guidade turer och upplevelser samt teaterföreställningar.	5
bidragit till att besöksnäringar i området stärkts.	Utveckla besöksnäringar	N.04	Nya tjänster	En digital tjänst är en tjänst som säljaren behöver göra om och anpassa vid varje försäljning. Till exempel sociala media tjänster, webbdesign eller liknande. Hit räknas även olika streamingtjänster då kunden inte äger materialet utan endast har tillfällig tillgång genom någon form av prenumeration på säljarens villkor.	10
stärkt företagandet och skapat goda förutsättningar för landsbygders utveckling	Förnyelse förmåga och konkurrens kraft	N.05	Nya mötesplatser	Antalet mötesplatser som skapats genom projektet och som bedöms kunna bestå efter projektslut. En mötesplats kan vara fysisk i form av en ny eller återställd lokal där olika verksamheter kan äga rum. Till exempel hembygdsgårdar eller övriga samlingslokaler. En mötesplats kan också vara ett digitalt forum om det är begränsat till en tydligt avgränsad målgrupp och det finns sätt att interagera. Till exempel en Facebook-grupp.	10
utvecklat fler attraktiva livsmiljöer i Folkungaland	Attraktiva livsmiljöer	N.05	Nya mötesplatser	Hemsidor eller bloggar räknas inte.	20
skapat ett mer hållbart, cirkulärt och	Hållbar miljö	N.05	Nya mötesplatser		6

Mål	Insats område	Indikator kod	Indikator namn	Definition	Målvärde
miljöeffektivt Folkungaland					
bidragit till att besöksnäringar i området stärkts.	Utveckla besöksnäringar	N.05	Nya mötesplatser		14
utvecklat fler attraktiva livsmiljöer i Folkungaland	Attraktiva livsmiljöer	N.06	Nya fritids- och kultur verksamheter	Antalet fritids- och kulturverksamheter som skapats genom projektet och som bedöms kunna bestå efter projektslut. Till exempel kan detta inkludera ungdomsverksamheter, teatergrupper, idrottsföreningar och språkcaféer. Endast antalet olika verksamheter ska räknas. Man ska inte räkna in antalet träffar som de haft eller antalet deltagare som medverkat.	20
bidragit till att besöksnäringar i området stärkts.	Utveckla besöksnäringar	N.06	Nya fritids- och kultur verksamheter		20

Lokala indikatorer

Mål	Insats område	Indikator kod	Indikator namn	Definition	Målvärde
stärkt företagandet och skapat goda förutsättningar för landsbygders utveckling	Förnyelse förmåga och konkurrens kraft	L.07	Utbildnings tillfällen	Antal tillfällen som en utbildning hålls för deltagare. Det kan till exempel vara så att samma utbildning erbjuds vid flera tillfällen till olika grupper av personer, eller att samma grupp av deltagare ses vid flera tillfällen. I båda fallen är det en utbildning som innehåller flera utbildningstillfällen.	50

Mål	Insats område	Indikator kod	Indikator namn	Definition	Målvärde
utvecklat fler attraktiva livsmiljöer i Folkungaland	Attraktiva livsmiljöer	L.07	Utbildnings tillfällen	Antal tillfällen som en utbildning hålls för deltagare. Det kan till exempel vara så att samma utbildning erbjuds vid flera tillfällen till olika grupper av personer, eller att samma grupp av deltagare ses vid flera tillfällen. I båda fallen är det en utbildning som innehåller flera utbildningstillfällen.	50
skapat ett mer hållbart, cirkulärt och miljöeffektivt Folkungaland	Hållbar miljö	L.07	Utbildnings tillfällen	Antal tillfällen som en utbildning hålls för deltagare. Det kan till exempel vara så att samma utbildning erbjuds vid flera tillfällen till olika grupper av personer, eller att samma grupp av deltagare ses vid flera tillfällen. I båda fallen är det en utbildning som innehåller flera utbildningstillfällen.	50
bidragit till att besöksnäringar i området stärkts.	Utveckla besöksnäringar	L.07	Utbildnings tillfällen	Antal tillfällen som en utbildning hålls för deltagare. Det kan till exempel vara så att samma utbildning erbjuds vid flera tillfällen till olika grupper av personer, eller att samma grupp av deltagare ses vid flera tillfällen. I båda fallen är det en utbildning som innehåller flera utbildningstillfällen.	50
stärkt företagandet och skapat goda förutsättningar för landsbygders utveckling	Förnyelse förmåga och konkurrens kraft	L12	Projekt som drivs av unga	Detta innebär att projektledaren/ledarna är personer under 25 år.	2
utvecklat fler attraktiva livsmiljöer i Folkungaland	Attraktiva livsmiljöer	L12	Projekt som drivs av unga	Detta innebär att projektledaren/ledarna är personer under 25 år.	4

Mål	Insats område	Indikator kod	Indikator namn	Definition	Mål värde
skapat ett mer hållbart, cirkulärt och miljöeffektivt Folkungaland	Hållbar miljö	L12	Projekt som drivs av unga	Detta innebär att projektledaren/ledarna är personer under 25 år.	2
bidragit till att besöksnäringar i området stärkts.	Utveckla besöksnäringar	L12	Projekt som drivs av unga	Detta innebär att projektledaren/ledarna är personer under 25 år.	2
utvecklat fler attraktiva livsmiljöer i Folkungaland	Attraktiva livsmiljöer	L.13	Bevarade fritids- och kultur verksamheter	Antal fritids- eller kulturverksamheter som har vidareutvecklats och/eller hade upphört om inte projektet genomförts. Det är alltså inte antalet tillfällen som aktiviteterna genomförs eller antalet deltagare de har som ska räknas här.	8
skapat ett mer hållbart, cirkulärt och miljöeffektivt Folkungaland	Hållbar miljö	L.13	Bevarade fritids- och kultur verksamheter	Antal fritids- eller kulturverksamheter som har vidareutvecklats och/eller hade upphört om inte projektet genomförts. Det är alltså inte antalet tillfällen som aktiviteterna genomförs eller antalet deltagare de har som ska räknas här.	8
bidragit till att besöksnäringar i området stärkts.	Utveckla besöksnäringar	L.13	Bevarade fritids- och kultur verksamheter	Antal fritids- eller kulturverksamheter som har vidareutvecklats och/eller hade upphört om inte projektet genomförts. Det är alltså inte antalet tillfällen som aktiviteterna genomförs eller antalet deltagare de har som ska räknas här.	4
stärkt företagandet och skapat goda förutsättningar för landsbygdens utveckling	Förnyelse förmåga och konkurrens kraft	L.16	Nya service lösningar	Servicelösningarna ska vara nya på så sätt att man testat eller introducerar nya metoder för att uppnå förbättrad lokal service som kan utveckla en bygd.	10

Mål	Insats område	Indikator kod	Indikator namn	Definition	Mål värde
utvecklat fler attraktiva livsmiljöer i Folkungaland	Attraktiva livsmiljöer	L.16	Nya service lösningar	Servicelösningarna ska vara nya på så sätt att man testat eller introducerar nya metoder för att uppnå förbättrad lokal service som kan utveckla en bygd.	10
bidragit till att besöksnäringar i området stärkts.	Utveckla besöksnäringar	L.16	Nya service lösningar	Servicelösningarna ska vara nya på så sätt att man testat eller introducerar nya metoder för att uppnå förbättrad lokal service som kan utveckla en bygd.	10
stärkt företagandet och skapat goda förutsättningar för landsbygders utveckling	Förnyelse förmåga och konkurrens kraft	L.19	Diversifierade företag	Antal företag som under projektets gång lagt till nya delar i sina företag för att diversifiera sin verksamhet.	12
bidragit till att besöksnäringar i området stärkts.	Utveckla besöksnäringar	L.19	Diversifierade företag	Antal företag som under projektets gång lagt till nya delar i sina företag för att diversifiera sin verksamhet.	8
stärkt företagandet och skapat goda förutsättningar för landsbygders utveckling	Förnyelse förmåga och konkurrens kraft	L.23	Nya metoder, arbetssätt eller processer	Nya sätt att arbeta i företag eller andra organisationer. Till exempel nya produktionsprocesser, nya logistiklösningar eller nya organisationsformer.	10
skapat ett mer hållbart, cirkulärt och miljöeffektivt Folkungaland	Hållbar miljö	L.23	Nya metoder, arbetssätt eller processer	Nya sätt att arbeta i företag eller andra organisationer. Till exempel nya produktionsprocesser, nya logistiklösningar eller nya organisationsformer.	4
bidragit till att besöksnäringar i området stärkts.	Utveckla besöksnäringar	L.23	Nya metoder, arbetssätt eller processer	Nya sätt att arbeta i företag eller andra organisationer. Till exempel nya produktionsprocesser, nya logistiklösningar eller nya organisationsformer.	6

Mål	Insats område	Indikator kod	Indikator namn	Definition	Mål värde
utvecklat fler attraktiva livsmiljöer i Folkungaland	Attraktiva livsmiljöer	L.24	Nya sociala företag	Antal nya sociala företag som skapats under projektets gång. Ett socialt företag är ett företag som försöker skapa nya lösningar på samhällsproblem och där vinsten inte är central. Eventuell vinst går istället tillbaka till verksamheten. Dessa företag kan som mest vara lika många som antalet företag som anges för den nationella indikatorn Nya företag.	2
skapat ett mer hållbart, cirkulärt och miljöeffektivt Folkungaland	Hållbar miljö	L.24	Nya sociala företag	Antal nya sociala företag som skapats under projektets gång. Ett socialt företag är ett företag som försöker skapa nya lösningar på samhällsproblem och där vinsten inte är central. Eventuell vinst går istället tillbaka till verksamheten. Dessa företag kan som mest vara lika många som antalet företag som anges för den nationella indikatorn Nya företag.	2
bidragit till att besöksnäringar i området stärkts.	Utveckla besöksnäringar	L.24	Nya sociala företag	Antal nya sociala företag som skapats under projektets gång. Ett socialt företag är ett företag som försöker skapa nya lösningar på samhällsproblem och där vinsten inte är central. Eventuell vinst går istället tillbaka till verksamheten. Dessa företag kan som mest vara lika många som antalet företag som anges för den nationella indikatorn Nya företag.	2
skapat ett mer hållbart, cirkulärt och miljöeffektivt Folkungaland	Hållbar miljö	L.40	Insatser som främjar fritidsfisket	Detta kan omfatta till exempel antal informationskampanjer, utbildningar eller liknande för att främja fritidsfisket. Men också fysiska åtgärder som direkt påverkar vattendrag och/eller fiskebestånd.	5

Mål	Insats område	Indikator kod	Indikator namn	Definition	Mål värde
bidragit till att besöksnäringar i området stärkts.	Utveckla besöksnäringar	L.40	Insatser som främjar fritidsfisket	Detta kan omfatta till exempel antal informationskampanjer, utbildningar eller liknande för att främja fritidsfisket. Men också fysiska åtgärder som direkt påverkar vattendrag och/eller fiskebestånd.	5
utvecklat fler attraktiva livsmiljöer i Folkungaland	Attraktiva livsmiljöer	L.42	Restaurerade vatten- och våtmarksområden	Antal havsområden, insjöar, vattendrag eller våtmarksområden som har bevarats/återskapats till nytta för biologisk mångfald och fiskreproduktion	1
skapat ett mer hållbart, cirkulärt och miljöeffektivt Folkungaland	Hållbar miljö	L.42	Restaurerade vatten- och våtmarksområden	Antal havsområden, insjöar, vattendrag eller våtmarksområden som har bevarats/återskapats till nytta för biologisk mångfald och fiskreproduktion	1
bidragit till att besöksnäringar i området stärkts.	Utveckla besöksnäringar	L.42	Restaurerade vatten- och våtmarksområden	Antal havsområden, insjöar, vattendrag eller våtmarksområden som har bevarats/återskapats till nytta för biologisk mångfald och fiskreproduktion	1
utvecklat fler attraktiva livsmiljöer i Folkungaland	Attraktiva livsmiljöer	L.46	Restaurerade natur- och kulturmiljöer	Antal platser som genom projektet har återskapat och/eller bibehållit natur- och kulturvärden.	2
skapat ett hållbart, cirkulärt och miljöeffektivt Folkungaland	Hållbar miljö	L.46	Restaurerade natur- och kulturmiljöer	Antal platser som genom projektet har återskapat och/eller bibehållit natur- och kulturvärden.	2
stärkt företagandet och skapat goda	Förnyelse förmåga och	L.50	Nya besöksmål	En fysisk plats som erbjuder en eller flera besöksanledningar och som tillkommit genom projektet.	2

Mål	Insats område	Indikator kod	Indikator namn	Definition	Målvärde
förutsättningar för landsbygders utveckling	konkurrens kraft				
utvecklat fler attraktiva livsmiljöer i Folkungaland	Attraktiva livsmiljöer	L.50	Nya besöksmål	En fysisk plats som erbjuder en eller flera besöksanledningar och som tillkommit genom projektet.	4
bidragit till att besöksnäringar i området stärkts.	Utveckla besöksnäringar	L.50	Nya besöksmål	En fysisk plats som erbjuder en eller flera besöksanledningar och som tillkommit genom projektet.	4
utvecklat fler attraktiva livsmiljöer i Folkungaland	Attraktiva livsmiljöer	L.51	Återkommande evenemang	Evenemang som t.ex. festivaler, tävlingar, temadagar eller andra större marknadsförande och/eller identitetsskapande aktiviteter som tillkommit genom projektet med syftet att bli återkommande.	5
bidragit till att besöksnäringar i området stärkts.	Utveckla besöksnäringar	L.51	Återkommande evenemang	Evenemang som t.ex. festivaler, tävlingar, temadagar eller andra större marknadsförande och/eller identitetsskapande aktiviteter som tillkommit genom projektet med syftet att bli återkommande.	5

5 Genomförande

I det här kapitlet redogör Leader Folkungaland för hur styrelsen når ut till intressenter, hur vi samordnar och samverkar samt hur vi knyter an till övergripande principer om jämställdhet, likabehandling och icke-diskriminering plus hållbar utveckling. Dessutom förklarar vi hur vi ser på strategins innovativa inslag och hur beviljade projekt får effekt på längre sikt.

5.1 Kommunikation

Erfarenheter som ligger till grund för vår kommunikationsplan

Under de år som Leader Folkungaland varit verksamma har föreningen arbetat systematiskt mot olika målgrupper, intressentgrupper och samverkanspartners. Erfarenheterna hjälper oss att utveckla vår nya kommunikationsplan.

Folkungaland har bland annat

- Ökat informationsinsatserna
- Dialoger med sökande och de som beviljats projektmedel som ökat våra kunskaper om hur företagen och föreningarna fått information om möjligheten att söka medel. Informationsspridning har därigenom förbättrats.
- Nya sätt att sprida information har tagits fram till exempel filmer om projekt, böcker och rapporter samt reportage i regionala media.
- Fler genomgångar och informationsutbyte i styrelsen har bidragit till att få ut information till kommuner, företag och föreningar.
- Genom tätare samarbete med många av våra samarbetsorganisationer har vi fått hjälp att kommunicera ut budskap och information, samt
- Ett tjänsteforum (se nedan) ger en god grund för Leader Folkungaland att få information och att sprida information via dessa personer.

Kommunikationsplan för programperioden

Den nya kommunikationsplan som tagits fram riktar in sig på fyra externa målgrupper utöver de som medverkar i vår egen organisation. Målgrupperna är viktiga då de hjälper oss att sprida information om vårt leaderområde samt möjligheter till stöd och samarbeten inom lokalt ledd utveckling.

Målgrupper för kommunikationsinsatser

- Stödsökande: Här behandlas både nya och återkommande stödsökande.
- Vidareförmedlare: Den här målgruppen avser representanter från besöksnäringen, föreningar och deras nätverk, företagorganisationer, gröna näringarna, ungdomsorganisationer, offentliga aktörer, press, med flera.

- Medfinansierare: Dessa avser kommuner som finns i vårt verksamhetsområde. Vår kommunikation ska rikta sig till landsbygdsutvecklare, kommunstyrelsen, kommunfullmäktige, förtroendevalda och tjänstepersoner i kommuner och regioner.
- Allmänheten och omvärlden: Allmänheten avser människor som bor i eller som berörs av det som händer i vårt område. Omvärlden avser aktörer utanför Sverige.

I vår egen organisation är Folkungalands medlemmar, medarbetare och styrelsen också en viktig mottagare av information och en lika viktig förmedlare av vad som händer samt inte minst hur Leader Folkungaland kan bistå företag, föreningar med flera i arbetet.

Verksamhetsledaren håller ihop kommunikationsinsatserna och har därigenom en central roll i arbetet. Men även arbetsutskott och styrelse i övrigt har viktiga uppgifter. Folkungalands presidium håller koll på politiska förändringar, omvärld och externa aktörer som kan påverka verksamheten.

Inför beslutssammanträden förbereds en pressinformation som går ut till lokal och regional media direkt efter varje möte där fattade beslut redovisas.

Mål för kommunikationsinsatserna

Sju specifika mål har satts upp för programperioden:

- Vi ska öka vår omgivnings kunskaper om möjligheter till stöd och samarbete inom lokalt ledd utveckling och vi ska öka kännedom om projekt som godkänts, arbetet som utförts och visa på effekter/resultat som uppstått.
- Vi ska vara tydliga med hur vi kan utveckla närområdet och vårt gemensamma geografiska område.
- Vi ska öka förståelse på kopplingen mellan EU, Sverige och vårt arbete med lokalt ledd utveckling.
- Vi ska öka kännedom om värdet av en satsad krona i vår verksamhet. Därför ska varje kommun få löpande kännedom om uppväxling per satsad krona.
- Vi ska öka vår Leaderområdets kunskaper om Folkungalands uppgift och verksamhet samt utveckla vår service och tillgänglighet.
- Vi ska öka kunskapen om vad rätt kommunikation kan göra för målgruppens mottagande och verkan.
- Att involverade parter ska få en tydlig och gemensam bild av Folkungalands lokala utvecklingsstrategi.

Folkungaland följer kontinuerligt upp kommunikationsplanen, målen, aktiviteterna och hur många vi kommunicerat med och vad detta lett till.

5.2 Urvalsprocess

Leaderföreningen har en öppen och icke-diskriminerande urvalsprocess för att prioritera projekt.

Urvalsförfarandet är utformat för att möjliggöra urval av de projekt som kan bidra till att uppfylla målen för strategin. Leaderföreningen prioriterar projekten med hjälp av lokalt utformade urvalskriterier. Ingen enskild sektor; privat, ideell eller offentlig har mer än 49% av rösterna. Efter prioritering fastställer Leaderföreningen stödbeloppet. Jordbruksverket gör slutkontroll av stödberättigande och fattar beslutet som skickas ut till sökande.

5.3 Samordning och samarbete med andra aktörer

Att ha ett gott samarbete med andra aktörer är avgörande för att Folkungaland ska lyckas med ambitionerna att få till en hållbar, långsiktig utveckling för det ”goda livet” på våra landsbygder. Även här har vi goda erfarenheter av att ha fått till samordning och samarbete med många av våra privata, ideella och offentliga aktörer. Folkungaland kommer att fortsätta att arbeta med att utveckla dessa samarbeten som byggts upp under tidigare programperioder. Våra främsta samarbetspartners är:

Tjänstepersoner i offentlig regi

Folkungaland har ett etablerat samarbete med de tjänstepersoner som jobbar med landsbygdsfrågor i kommunerna, samt i Region Östergötland och hos Länsstyrelsen, och vi strävar efter att få till även med motsvarande organisationer i Jönköpings län. Detta är viktigt för att målgruppen i sin tur är ett stöd för politiken och andra offentliga beslutsfattare. Vi når dessutom ut brett med våra initiativ, projekt och får i gengäld mycket information tillbaka, som gör det lättare att samordna gemensamma aktiviteter och hålla oss à jour med de offentligas strategiska planer.

Ledande förtroendevalda i kommuner och region

Återkommande dialoger med kommunalråd och ordföranden i fullmäktige samt med motsvarande förtroendevalda i Region Östergötland och Region Jönköpings län bidrar också till informationsutbyte och att vi säkerställer bra relationer med dessa.

Almi Företagspartner med flera

Genom Almi Företagspartner får Folkungaland hjälp att nå ut till företag i verksamhetsområdet. I förlängningen av detta samarbete får vi också kontakter med berörda Näringslivscentrum och Företagarföreningar

Landsbygdsprogrammets Partnerskap

Det aktuella partnerskapet är etablerat sedan ett antal år tillbaka i tiden och forumet leds av landshövdingen i Östergötland. Hushållningssällskapet, LRF, Östergötlands Fotbollförbund, Hela Sverige Ska Leva, Länsstyrelsen, Region Öst, Skogsstyrelsen, AgroÖst och Tillväxtverket träffas i partnerskapet 3 till 4 gånger per år.

Hela Sverige ska leva (HSSL)

Utvecklingskontoret har utvecklat ett tätt samarbete med HSSL:s länsavdelning i Östergötland. Det är angeläget att även få till ett liknande samarbete med systerorganisationen i Jönköping, nämligen Länsbygderådet i Jönköpings län, som är den regionala länsavdelningen av Hela Sverige ska leva.

Ideella föreningar m.fl.

Östergötlands Fotbollförbund kan tas som ett gott exempel på hur vi samverkar med aktörer som i sin tur har mycket kontakter med föreningar i kommunerna. Förbundet samverkar även med Smålands Fotbollförbund, och där projekt kan komma att genomföras i framtiden

Vreta Kluster

Folkungalands Utvecklingskontor är sedan ett antal år placerat i Vreta Kluster, som är en företagspark och en utvecklingsarena för de gröna näringarna i Östergötland. Närvaron av de ca 30 företag som arbetar inom jord, skog, mat, djurhållning, energi, vattenbruk, trädgård och närliggande branscher ger Folkungaland en utomordentlig omgivning när det gäller att få tillgång till kompetens och möjligheter till utveckling, innovationer, samverkan för våra aktörer inom regionen och övrigt nätverkande. Vi deltar regelbundet i de informella träffar som anordnas i lokalerna, där vi får till kunskapsutbyte över branschgränserna.

LRF Östergötland med flera

Folkungalands styrelse har flera representanter som också arbetar med och för LRF. För den nya perioden finns ambitioner att också utveckla regelbundna dialoger med LRF Östergötland och dess motsvarighet i Jönköpings län.

Samverkan med andra leaderområden

Genom Region Östergötland har det etablerats samordnade dialoger med samtliga leaderområden i regionen, vilket sker vid två tillfällen per år. Förutom att det ger oss god inblick i regionens planer och strategier för framtiden får Folkungaland också möjligheter till samverkan och kunskapsutbyte med Leader Vättern, Kustlandet och Astrid Lindgrens Hembygd.

Övrigt om samordning och samverkan

För den nya perioden har Utvecklingskontoret lagt fast ambitioner att öka kontakterna med Linköpings Universitet, för att se om vi kan hitta former för att bistå organisationer och företag på landsbygden med resultat av och med FoU-insatser, dvs. forskning och utveckling.

5.4 Effekter

Folkungalands definition av effekter

Med effekter avser Folkungaland den verkan som insatta åtgärder och projekt bidrar till, som kan uppnås och mätas över tid. Effekterna kan vara kvalitativa och de kan vara kvantitativa. Med kvalitativa effekter menas upplevda, värderade förändringar till följd av insatser och projekt som genomförts. Med kvantitativa effekter menas mätbara förändringar som påvisas enligt de variabler som använts för att beskriva de långsiktiga resultaten.

Effekter är således enligt vår definition förändringar på längre sikt än de resultat som mäts av åtgärder och insatser i samband med att dessa är på väg att avslutas eller har avslutats.

Erfarenheter som ger vägledning framåt

Den utvärdering som Folkungaland genomförde 2019 av långtidseffekter av olika projekt, visade att 90% av de intervjuade upplevde att projekten haft långsiktiga effekter.

Resultatet av undersökningen stödjer vårt arbetssätt att fortsätta att lägga in bedömningar av de långsiktiga effekterna när Folkungaland tar ställning till enskilda projekt. Detsamma gäller vid utvärdering av Folkungalands strategiska mål. Utvärderingen av tidigare genomförda projekt visar att det absolut viktigaste för en hållbar landsbygd är att beviljade projekt ger upphov till en eller flera SMILE-effekter och som nu på ett enkelt sätt kan mätas så att man kan få ett Happy Rural Index (HRI).

SMILE visar på effekter inom områden; socialt, miljö, innovation, kunskap och ekonomi. HRI är ett mått på hur projektens effekter har eller kommer påverka landsbygden på ett hållbart sätt.

Folkungaland har en plan för att främja effekter

Så här kommer vi att arbeta för att stimulera och främja effekter:

Innan projektstart

Folkungaland främjar effekter på en rad olika sätt innan projektstart.

- Ett antal konsultationsmöten genomförs med projektägare där vi går igenom hur det är tänkt med samverkan med andra aktörer/projekt och vi lägger fram

förslag där vi ser möjligheter till lämpliga samarbeten. Vid behov kopplar Folkungaland in kommunens landsbygdsutvecklare, som ökar kommunens vetskap om vilka projekt som kommit till i kommunen och säkerställer den kommunala förankringen. Mötena sätter fokus på vad projektet ska leda till och hur projektägare kan se till att projektet lever vidare efter projekttidens slut. En del i detta är att bistå sökande med att formulera långsiktiga effektmål.

- Tidiga insatser medför möjligheter att hitta synergieffekter där sökande kan kombinera olika organisationers stöd. Vi strävar efter att försöka växla upp Folkungalands insatta resurser genom att andra organisationer kan bidra till projektets långsiktiga effekter.
- Ett unikt arbetssätt inom Folkungaland är att projektägare alltid bjuds in att presentera sitt projekt för styrelsen, som i sin tur kan aktivera stort kontaktnät när det finns möjlighet att hitta synergier.
- Folkungalands mikrostödet används för att utveckla och undersöka projektets bärighet.
- Styrelsen arbetar aktivt med ägarskapet av projekten för att skapa förutsättningar för långsiktiga effekter. Det medverkar till att styrningen blir bättre och att det finns gynnsamma förutsättningar för att ta strategiska beslut.
- Utvecklingskontoret svarar för att alla projektansökningar har bra företags- eller föreningsbeskrivningar i projektplanen. Beskrivningarna ökar styrelsens kunskaper om företaget och vilka som driver detsamma, som ger underlag för styrelsens bedömning av om projektägaren har kapacitet att genomföra och slutföra projektet.

Insatser under och efter projekttiden

Effekter främjas under och efter projekttiden genom framför allt dessa aktiviteter:

- Folkungaland gör ett reportage om projektet - en artikel som läggs på Folkungalands hemsida och en film. Filmen används så att projektet får medial uppmärksamhet och sprids i sociala medier. Medial uppmärksamhet är viktig, där projektet får uppmärksamhet och även de som driver och står bakom projektet. Här får också andra aktörer möjligheter att se vilka eventuella samverkansprojekt som kan uppstå tillsammans med Folkungalands projekt. Det kan ge andra inspiration för egna projekt och ökad kännedom om Leader.
- Projektägaren bjuds in på styrelsemötet igen eller styrelsen besöker projektet på plats.
- Projektägare bjuds in till lärande i olika former som antingen Folkungaland eller någon annan ordnar för att ge projektägare möjlighet till dialog, diskussion och erfarenhetsutbyte.

Effekter som främjas inom verksamhetsområdet

Följande aktiviteter främjar effekter i verksamhetsområdet:

- Folkungaland följer upp den lokala utvecklingsstrategins mål genom att göra två olika utvärderingar: halvtidsutvärdering och slututvärdering. Det görs för att säkerställa att Folkungaland når målen i strategin. Arbetet är också ett led i att värdera om strategin behöver revideras/justeras. Slututvärderingen görs samma år som programperioden avslutas.
- Tankar finns på att under perioden införa ett mentorskapsprogram för styrelseledamöterna som kan bidra till att utveckla kompetensen både hos ledamöterna och via mentorskapen även hos de som driver projekten.
- Turnéer genomförs under programperioden till kommuner för möten med kommunföreträdare för att berätta om arbetet som pågår och uppväxlingen per satsad krona. Ett annat forum, Landsbygdsprogrammets Partnerskap, används för att sprida information ökar möjligheterna att hitta kopplingar till organisationernas satsningar. Det ökar projektens möjligheter att få till långsiktiga effekter av sina ansträngningar.
- Vi uppmärksammar projekten genom resor med den s.k. Folkungabussen (se kap. 7)

Folkungaland avser att öka kontakter med högskolor och universitet. En fördjupad samverkan med Linköpings universitet ingår som en viktig förutsättning för att vi ska kunna utveckla våra metoder för uppföljning av resultat och långsiktiga effekter.

5.5 Hur främjar strategin innovation?

Folkungalands definition av innovation

Med innovation avser Folkungaland en ny idé som kan vara en produkt, en tjänst eller en process som visar sig fungera men som också har en efterfrågan. Det kan dessutom handla om ett nytt sätt att arbeta på. Det kan också vara något som prövats tidigare, men nu används i ett nytt sammanhang och/eller kopplat till ett helt nytt sätt eller på en ny marknad. Det handlar således om att hitta förbättrade eller nya sätt för att skapa värden för företag, samhälle och/eller individ.

Folkungalands arbete med att främja innovationer

Definitionen innebär att Folkungaland stödjer olika projektidéer som kan tillföra något nytt för föreningen, företaget eller sammanhanget där projektet ska genomföras. De innovativa inslagen i det vi åstadkommer kan vara att vi genom projekt och samverkan hittar nya vägar till nya produkter, nya processer, ny organisering och ny samverkan genom att stimulera samarbete över traditionella gränser. Kompetensutveckling kan också ge nya idéer om hur entreprenörer, företag och föreningar kan ta sig an utmaningar som de vill jobba vidare med.

För att ge nya idéer goda förutsättningar att leda till innovationer har vi:

- Skaffat oss en stark koppling till kommunernas strategiska planer liksom regionala utvecklingsstrategier och Agenda 2030.
- En näst intill perfekt hemvist på Vreta Kluster, ett utvecklingscentrum, ett nätverk och en resurs som genom sin samverkan ger utomordentligt goda möjligheter för innovationer och utveckling samt fler jobb och tillväxt inom de gröna näringarna i regionen.
- Erfarenhet, kompetens och arbetsformer som kan stödja idéutveckling, där såväl styrelsen som Utvecklingskontoret kan bidra med mycket före, under och efter projektet genom att vara behjälpliga i processen.

Dessutom - Så här jobbar vi under programperioden för att främja innovationer

- Folkungaland avser att utveckla mer samverkan med forskning och att få kännedom om grundläggande forskning.
- Vi ska fortsätta att utmana de idéer vi får in för granskning och beslut.
- Vi försöker att sammanföra olika parter, vars idéer kan ge en bättre utväxling och långsiktiga effekter.
- Vi strävar efter att öka våra kunskaper om andra finansieringsmöjligheter.
- Vi uppmanar alla involverade att tänka ”utanför boxen” och att pröva nya idéer eller utvecklade idéer.

Några av våra nyckelord är mötesplatser för utbyte av idéer och kunskaper, samverkan och nyfikenhet på vad andra gör.

Insatser som kommer användas under programperioden

Coaching/råd och stöd till de som söker

Folkungaland fortsätter arbetet med att skapa ett innovativt projektklimat. Metoder kommer att utvecklas ytterligare i coaching av utkast till projektidéer. Genom aktiva insatser av medarbetare och styrelse ”bollar olika lösningar på problem” som gör att möjligheterna att hitta nya användningsområden av tjänster, produkter eller samverkan i vårt geografiska område ökar.

Vi planerar därutöver att arrangera möten med:

- Organisationer som vill bolla idéer på ett tidigt stadium för att ge dem inriktning på vad som kan behövas för att projektet ska kunna stödjas av Leader Folkungaland
- Olika organisationer som kan ha liknande behov av problemlösning. I sådana möten kan deltagarna utbyta erfarenheter, ge nya perspektiv på problemen och hjälpas åt att hitta nya lösningar på det som behöver lösas.

Mötesplatser

Vi kommer att pröva att arbeta med att hitta mötesplatser ute i vår utökade geografi, där idéer både kan ”provtryckas” på styrelsen eller kontoret, samt utvecklas i sitt sammanhang där människor möts.

Användning av mikrostödet

Folkungaland arbetar med mikrostödet, vilket kan bidra till att förslag och behov testas på ett tidigt stadium. Det finns många exempel där mikroprojekt lett till ett större Leaderprojekt efter projektägaren har undersökt projektidéns bärighet och där detta även medverkat till att hitta andra aktörer och andra finansieringskällor.

Seminarier för lärande och utveckling

Våra ambitioner för perioden år 2023 – 2027 innebär också att vi ska arbeta med lärande i olika former som i sin tur väntas ge upphov till nya angreppssätt, nya sätt att nå ut till de som behöver stöd från Leader Folkungaland och andra för oss innovativa arbetssätt.

Exempel på sådana seminarier kan vara:

- Diskussioner om resultat av projekt
Seminarium som ordnas för att värdera hur framgångsrika projekten är, kan bli och vad som kan ge upphov till nya projekt med delvis annan inriktning för att främja nya produkter och/eller processer.
- Lärande genom kontakter och nätverk
I första hand avses andra leaderområden och organisationer som vi har kontakter med sedan tidigare för att få inspiration till att utveckla vårt arbete.

5.6 Övergripande principer

De övergripande principerna inom EU för hållbar utveckling, likabehandling och icke-diskriminering och jämställdhet mellan kvinnor och män beaktas såväl i framtagandet av den lokala utvecklingsstrategin, dess genomförande och uppföljning. Principerna vägs dessutom in i arbetet som styrelsen bedriver.

Hållbar utveckling

Med hållbar utveckling avses ”en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov” (Bruntlandkommissionen 1987). De tre dimensionerna av hållbar utveckling - den ekonomiska, sociala och miljömässiga - ska samstämmigt och ömsesidigt stödja varandra.

Den sociala dimensionen handlar om att ge landsbygdens aktörer och invånare möjlighet att vara aktiva och i samverkan delta i det lokala utvecklings- och förnyelsearbete. Det bidrar till att stärka sammanhållningen på våra landsbygder och likaså stärka förutsättningarna för att mänskliga rättigheter blir uppfyllda.

Den miljömässiga dimensionen syftar till en god hushållning med naturresurser, där dessa brukas utan att förbrukas, vilket också innebär att vi ska värna den biologiska mångfalden samt natur- och kulturmiljöer.

Den ekonomiska dimensionen ska medverka till att minska och motverka fattigdom och säkerställa långsiktiga möjligheter till försörjning.

Likabehandling och ickediskriminering

I begreppen likabehandling och ickediskriminering lägger vi in att alla människor oavsett kön, könsidentitet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsvariation/-nedsättning, sexuell läggning eller ålder ska behandlas lika och ha samma rättigheter och möjligheter som andra människor. Folkungaland har erfarenheter av att jobba för att främja mångfald inom våra landsbygder.

Jämställdhet mellan kvinnor och män

Jämställdhet handlar om att kvinnor och män ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter i samhället. Kvinnor och män ska ges samma makt att forma samhället och sina egna liv. Perspektivet ska finnas med i allt arbete Folkungaland bedriver oavsett om det handlar om beslut om projekt, hur resurser fördelas eller hur människor behandlas i kontakter med vår organisation.

Så här har principerna beaktats i framtagandet av strategin

- I skrivargruppen har två män och en kvinna ingått. I gruppen finns personer som har annat etniskt påbrå.
- Strategin har särskilt granskats om det förekommer formuleringar, synsätt och arbetsformer som främjat de övergripande principerna och motverkat stereotypiska tankesätt.
- Arbetsutskottet och styrelsen har en sammansättning som ger förutsättningar för att många olika kompetenser och slår vakt om de övergripande principerna.
- Många olika grupper har bidragit i de olika faser som skapat strategin.
- Visionen, målbilderna, målen och kriterierna Folkungaland har valt beaktar och främjar hållbar utveckling i bred mening och bygger också på jämställdhet mellan kvinnor och män samt bidrar till likabehandling och icke-diskriminering.

Så här beaktar principerna i genomförande och uppföljning av strategin

- Utvecklingskontorets arbete med så kallade konsultationsmöten medverkar till att även de övergripande principerna finns med. Dessutom strävar vi efter att skapa förutsättningar för att sökanden ska kunna söka nya samarbetspartners för att ytterligare förbättra förutsättningarna för projektens framgångar.
- I ansökningsförfarandet värderas också hur väl projektet svarar upp mot de övergripande principerna.

- På samma sätt används principerna som en del av uppföljning och utvärdering av beviljade projekt.
- Genom val av mål och kriterier kommer de övergripande principerna att vara aktuella i genomförandet av strategin, i beviljande av stöd i olika former och vårt inre arbete.
- Den årliga uppföljningen fokuserar på de övergripande principerna, där resultatet av uppföljningen blir avgörande för om vi behöver ändra något i strategin eller våra arbetsformer.
- Valberedningens arbete utgår också från de övergripande principerna när det gäller nya kandidater som kan väljas in till styrelsen eller valberedningen.
- I Folkungalands utformning av extern och intern kommunikation samt marknadsföring vägs alltid de övergripande principerna av innan vi publicerar och sprider information.
- I halvtids- och slututvärderingen kommer särskilda resurser sättas in för att se om och hur principerna tillgodosetts i genomförandet av strategin.

6 Organisation

6.1 Partnerskapet och föreningen

Inom Leader kommer organisationer och personer från tre sektorer, den privata, den ideella och den offentliga samman i ett partnerskap. Partnerskapet omfattar ett geografiskt avgränsat område, ett så kallat Leaderområde, i vårt fall Folkungaland som omfattar tio kommuner i Östergötland och Småland.

De tio kommunerna är Boxholm, Finspång, Linköping, Mjölby, Motala, Norrköping (del av), Tranås, Vadstena, Åtvidaberg och Ödeshög. De ingår således i partnerskapet tillsammans med medlemmar och nyckelorganisationer som Region Östergötland, Länsstyrelsen i Östergötland, ALMI med flera. I den nya perioden är ambitionen att få med motsvarande organisationer som har sin hemvist i Jönköpings län. I partnerskapet ingår det dessutom medlemmar som föreningar, företag och privatpersoner. Här kan nämnas Östergötlands Fotbollförbund, Hushållningssällskapet, Agro Öst – för att ta några exempel. I och med detta har Folkungaland en både mångfacetterad och representativ sammansättning inom partnerskapet.

Sammansättning av partnerskapet bygger på deltagare från de 10 kommunerna, med lokal representation från näringsliv, ideell och offentlig sektor.

Samtidigt är styrelsen väl sammansatt och består av många erfarna personer med gedigen kompetens, som bidrar till att utveckla såväl föreningen som vår organisation. Kompetenserna, erfarenheterna, de varierade arbetsområdena och att styrelsen har representation från alla tre sektorerna och alla delar av Folkungalands

geografi, är och har varit en stor tillgång när styrelsen aktivt medverkat till att ta fram den lokala utvecklingsstrategin.

I framtagningen av denna strategi har vi involverat styrelsen, ledningen och tjänstepersoner samtidigt som vi fått till en bred process som involverat medlemmar och många andra intresserade. Förutom olika sammankomster och dialogmöten har strategiarbetet tagits upp på föreningens årsmöte.

6.2 Föreningens styrelse

Styrelsen i den nya perioden

I den nya styrelsen kommer det finnas ordförande plus 30 ordinarie representanter, där varje geografisk kommun får en representation från de tre sektorerna. 10 från den offentliga sektorn, 10 från den privat sektorn och 10 från den ideell sektor. Ersättarna i styrelsen är 20 till antalet och representerar 10 personer från den offentliga sektorn, 10 personer som fördelas på den privat sektorn och den ideell sektorn. Det medför att trepartnerskapet får en stor och bred representation i den nya styrelsen.

Folkungalands styrelse kommer därigenom att ha en geografisk spridning där ledamöterna kommer från samtliga kommuner. Tillsammans med övriga representanter kommer det finnas en god sektoriell spridning. När det gäller könsfördelning strävar Folkungaland ha en så jämn fördelning i alla delar inom organisationen, och inget kön ska ha mer än 60 procent av representation i styrelsen.

Det är styrelsens uppgifter att

- ansvara för att driva verksamheten enligt godkänd utvecklingsstrategi samt verka för nå de uppsatta målen i strategin.
- främja de lokala aktörernas kapacitet att utveckla och genomföra insatser som leder till att uppfylla målen i utvecklingsstrategin.
- införa ett icke-diskriminerande och öppet urvalsförfarande och kriterier som inte leder till intressekonflikter och som säkerställer att ingen enskild intressegrupp styr besluten om urval.
- förbereda och offentliggöra ansökningsomgångar.
- välja ut insatser, fastställa stödbelopp och lämna förslag på beslut till Jordbruksverket.
- kontinuerligt följa upp och utvärdera genomförandet av strategin.

Förutom de uppgifter som följer av förordningen som reglerar styrelseansvaret har Folkungaland även gett styrelsen ytterligare uppgifter, nämligen att:

- Ha koll på politiska förändringar och externa aktörer som kan påverka verksamheten.

- Ägna sig åt omvärldsbevakning och samhällskontakt/lobbying, för att underlätta verksamhetens marknadsförutsättningar och öka samverkan med externa intressenter.

Styrelsen beslutar projekt inom allmänt projektstöd och projektstöd till företag.

Som beskrivits ovan har styrelsen en sammansättning av ledamöter med stor erfarenhet inom sitt område, personer som är kända för sitt stora engagemang och som har breda kontaktytor som gagnar Folkungalands arbete. I styrelsen finns ledamöter med anknytning till Region Östergötland, LRF, SKR, Linköpings universitet, ÖFF, Hela Sverige Ska Leva, Östergötlands Bygdegårdsdistrikt, studieförbund, idrottsrörelsen, näringsliv, fiskevårdsområden och många andra organisationer.

När det gäller ordförande väljs denne på årsmötet för ett år i taget. En styrka i sättet som Folkungaland arbetar långsiktigt är hur vi tänker om ordförandeskapet över tid. För att underlätta övergången för inkommande ordförande utses en vice ordförande som är påtänkt som ordförande vid nästa skifte på posten.

Styrelsearbetet har en beprövad struktur på arbetet där de schemalagda mötena läggs fast för ett år i taget. Detta för att säkerställa att så många som möjligt ska kunna delta i mötena.

När det gäller våra arbetsformer bereds inte ansökningarna om bidrag till projekt av kontoret, utan ansökningarna behandlas och beslutas direkt av styrelsen.

De sökande bjuds in att presentera sin ansökan för styrelsen som också intervjuar sökanden om idén.

Styrelsen är på olika sätt aktiva och inte bara inom ramen för de styrelsemöten som genomförs. Här ingår även att styrelsen gör minst två projektbesök varje år, ett på våren och ett på hösten. Kommunrepresentanterna hjälper dessutom aktivt till med att få ut information och marknadsföringskampanjer inom respektive kommun.

Presidium

Styrelsen har ett presidium bestående av ordförande och vice ordförande. Presidiet stöds i sitt arbete av verksamhetsledaren. Presidiet har bland annat i uppdrag att i det löpande arbetet operativt ansvara för de uppdrag som styrelsen fått sig tilldelat vid årsmötet och de uppdrag som styrelsen och AU gett till presidiet att hantera.

Presidiet har även andra uppgifter, främst:

- Att företräda Leader Folkungaland nationellt och internationellt, exempelvis via Lokal Utveckling Sverige (LUS), Leaderträffar, Partnerskapet Landsbygd som Länsstyrelsen med landshövdingen som ordförande håller ihop och som träffas 4 gånger per år. Därutöver finns presidiet med vid regionala Leadermöten samt andra evenemang och verksamhetsförankrade uppdrag.

- Ansvar för rimlighetsbedömning av projekt (men ej de projekt som ägs och drivs av Folkungaland. Ansvaret för detta ligger hos revisorerna).

Arbetsutskott

Folkungalands arbetsutskott (AU) kommer i den nya programperioden att bestå av ordförande, vice ordförande samt 2 ledamöter och 3 ersättare, det vill säga sammanlagt 7 personer.

Arbetsutskottet är ett delorgan inom styrelsen som bereder ärenden till styrelsens beslutsmöten och som på uppdrag av styrelsen kan utföra olika insatser.

Arbetsutskottet har viss beslutanderätt och har till uppgift att sköta frågor om personal, administration och andra driftsfrågor som Utvecklingskontoret behöver stöd med. Utskottet är därmed den stödfunktion som kan bidra till att effektivisera verksamheten och beslutar också om mikrostödet inom Folkungaland.

Utskottet utövar även kontroll av beviljade investeringsprojekt, möten som äger rum på plats hos stödmottagaren, men kontrollen kan även ske av andra och i andra former till exempel när det gäller mindre investeringsprojekt.

Valberedning

Vid årsstämman väljs 10 ledamöter till valberedning som ska arbeta de kommande åren. I beredningen ingår en ledamot från varje kommun. Folkungaland vinnlägger sig om att se till att det finns representanter från offentlig, privat och ideell sektor som ingår i valberedningen.

Uppgifter som valberedningen har består i att säkra att styrelsen har en relevant kompetens. Karaktäristiska uppgifter vilar på valberedningen:

- nominera ordförande, vice ordförande och övriga ledamöter till styrelsen och ersättare till styrelsen.
- lägga förslag till eventuellt förändrade arvodesregler och ersättningar.
- förslag, om så behövs, till lekmanrevisor och revision.
- ärenden som gäller medlemsavgifter.

Valberedningen följer Folkungalands utveckling såväl när det gäller Utvecklingskontorets som styrelsens arbete. En del i detta är att följa upp närvarostatistik, som de får av Utvecklingskontoret. Det görs för att säkerställa att närvaroengagemanget är högt hos ledamöterna.

Inför årsstämman ser valberedningen över styrelsens kompetens och listar behoven för att sedan hitta rätt kompetenser genom områdets nätverk. Valberedningen ser också till att styrelsens sammansättning medverkar till att Folkungaland matchar de övergripande principerna om jämställdhet mellan kvinnor och män, likabehandling och ickediskriminering samt strävan efter långsiktig hållbarhet.

Revisorer

Gruppen revisorer består dels av på årsmötet valda lekmanrevisorer, varav en ordinarie och en ersättare, dels av två professionella revisorer, en auktoriserad revisor som jobbar tillsammans med en godkänd revisor.

Ordföranden bör, efter att hen har avgått som ordförande, fortsätta som lekmanrevisor. Detta bidrar till att revisionen får en fördjupad kunskap av verksamhet, något som i sig stärker revisorernas arbete och dialogen med ansvariga.

Revisorerna ska löpande granska föreningens förvaltning och räkenskaper och revisorerna är föreningens kontrollerande organ. Förvaltningsgranskningen består i att bedriva tillsyn av verksamheten och övervaka att verksamheten inom Folkungaland bedrivs på ett ändamålsenligt sätt som överensstämmer med lagar, författningar och föreningens stadgar.

I den årliga tillsynen av verksamheten vid Folkungaland granskar revisorerna årsredovisning, bokföring och förvaltning. I sin granskning av räkenskaperna genomför revisorerna kontroller av Folkungalands bokföring, som utförs av en redovisningsbyrå.

Revisionen granskar likaså vad som kan förbättras inför ett nytt verksamhetsår och i det ingår en strukturerad genomgång av hela förvaltningen (rutiner, handböcker/ styrdokument osv.). Ytterligare en uppgift, som revisorerna utför, är att arbeta med rimlighetsbedömning av styrelseägda projekt.

6.3 Drift – den operativa verksamheten

Föreningens Utvecklingskontor är strategiskt placerat i en innovativ miljö, nämligen i det framgångsrika Vreta Kluster. Vreta Kluster är centrum för den gröna näringen i regionen och här finns drygt 30 företag som arbetar inom jordbruk, skogsbruk, energi, mat och närliggande branscher. Vi får dessutom genom nätverket tillgång till ytterligare företag och organisationer som finns runt om Vreta Kluster.

Den operativa verksamheten inom Utvecklingskontoret leds av verksamhetsledaren, som är heltidsanställd och som har lång erfarenhet av verksamheten inom Folkungaland. Verksamhetsledaren har ansvar för den löpande verksamheten vid Utvecklingskontoret, vilket även inkluderar personalansvar och ansvar för de uppdrag som lagts ut på arvoderade.

Verksamhetsledaren kommer att jobba tillsammans med ytterligare en anställd, som kommer vara anställd på minst 50 procent, och som tar hand om administration och handläggning. Dessa två funktioner utgör grundbemanningen på Utvecklingskontoret. Minst 1,5 tjänst kommer således att finnas under hela den aktuella perioden. När Folkungaland valde att lägga ut ekonomiadministrationen på

ett privat företag, fanns en redovisningsbyrå placerad på Vreta Kluster som kunde underlättas. I den utlagda ekonomihanteringen ingår löpande bokföring, bokslut, lönehantering, inkomst och skattedeklaration med mera. Även arbetet med de specialiserade kommunikationsuppgifterna, företrädesvis uppgifter som grafisk formgivare, filmskapare och reporter, är utlagda på ett annat företag.

Utöver de anställda har Folkungaland en kassör. Kassören sköter med in- och utbetalningar tillsammans med ordförande. Kassören medverkar i tillsynsarbetet som revisorerna gör (ansvaret att granska verksamheten ligger hos revisorerna. Kassör, presidium medverkar och är tillgängliga för revisorerna).

Motiveringen till varför Folkungaland lägger ut delar av sin verksamhet på andra företag, är att detta sänker föreningens kostnader. Genom att överlåta en viss process till en extern aktör kan Folkungalands kostnader för processen minska.

Med utläggning/outsourcing av vissa uppgifter följer att Utvecklingskontoret kan lägga kraften på kontorets huvudarbetsuppgifter. I dessa uppgifter ingår att sprida information om projektstöd inom lokalt ledd utveckling, främja utbyte mellan intressenter, utbilda i projektredovisning, stödja tänkbara sökande att utveckla projekt och förbereda ansökningar samt förstärka Folkungalands varumärke, spridning och påverkan.

Ambitionerna är att Utvecklingskontoret ska vara specialister på de flesta former av EU-stöd. Detta för att säkerställa en så hög uppväxling i verksamhetsområdet som möjligt. Kontoret har även erfarenhet av att förmedla projektidéer, som inte kan finansieras via Leader, men som kan bli verklighet genom andra organisationers insatser och bidrag till finansiering.

Utvecklingskontoret bedriver även kontinuerligt kompetensutveckling. Detta sker genom deltagande i nätverk, utbildningar och seminarier som arrangeras av Jordbruksverket och tillsammans med andra Leaderområden, inom regionen, genom Landsbygdsnätverket eller av åter andra arrangörer.

7 Uppföljning och utvärdering

Leader Folkungaland är angelägna om att nå både kortsiktiga resultat och långsiktiga effekter, vilket kräver såväl ett kontinuerligt arbete som ett kontinuerligt lärande av organisationen. Utvecklingskontoret och styrelsen besitter också både erfarenhet och kompetens när det gäller arbete med uppföljningar och utvärderingar, vilket ger ännu bättre förutsättningar för att genomföra en rad olika aktiviteter.

Folkungaland deltar aktivt i de uppföljningsaktiviteter som Jordbruksverket planerar:

- Gemensam lärande och utvecklingsaktivitet under 2025. Här kommer vi analysera vår verksamhet och se vad som kan förbättras under perioden.
- Insamling av erfarenheter inför nästkommande programperiod under 2027, där vi kommer redovisa vad vi särskilt uppmärksammat under perioden.
- I den årliga resultatrapporten kommer vi beskriva framsteg, händelser som medverkat till resultaten med mera.
- Vi kommer även delta i de digitala dialogmöten som kommer genomförs tre gånger per år.

Utöver det kommer Folkungaland att genomföra ett flertal olika aktiviteter med fokus på uppföljning, utvärdering samt lärande och lärdomar.

Uppföljning

Folkungalands beskrivning av vad uppföljning handlar om utgår från beskrivningar av vad aktiviteter och projekt leder till, vad som faktiskt hänt och hur det gick med det som skulle göras. Uppföljningarna görs kontinuerligt och hjälper oss att hålla fokus på om vi genomför det som planerats och beroende på utfallet av uppföljningarna, så kan det leda till att Folkungaland måste revidera planer och strategier.

Uppföljning består av olika processer, forum och aktiviteter som:

Projektuppföljning

En väsentlig del inom detta område är den regelbundna uppföljningen av beviljade projekt. Generellt sett genomförs alltid kontroll på platsen för projektens genomförande, och när det gäller investeringsprojekt deltar Arbetsutskottet i de fysiska möten som genomförs på plats.

För den ekonomiska uppföljningen av projekt svarar Utvecklingskontoret. Det görs löpande och i slutfasen av projekten kopplas det till att värdera de mål som satts upp och de resultat som åstadkommit.

Reportage

Folkungaland sätter även fokus på projekten som pågår eller har genomförts, genom att ta fram en artikel på utvalda projekt. Tillsammans med en kort film (max en minut per projekt) ger det spridning åt projekten, något som också kan bidra till de långsiktiga effekterna av dessa till exempel inom besöksnäringar, för aktiviteter och för handel. Reportagen och filmerna sprids i sociala medier och på Folkungalands hemsida.

Kommuntorné

En annan form för att följa upp aktiviteter och projekt är att genomföra besök hos kommunerna, som vi beskrivit i föregående kapitel. Genom att göra några

kommuntornéer under programperioden får vi del av förtroendevaldas och tjänstemäns erfarenheter av de projekt och aktiviteter som de har kontakt med.

Tjänsteforum

En etablerad aktivitet, som är viktig för Leader Folkungaland, är de dialoger som regelbundet förs med kommunernas landsbygdsutvecklare, Region Östergötland och Länsstyrelsen. Normalt sett schemaläggs fyra möten per år, varav två på våren och två på hösten.

Mötena tillför alla deltagare ökade kunskaper om både vad som planeras från alla inblandade parter, men med särskilt fokus på vilka projekt som är på gång och om det kan sammanfalla med andra aktörers eventuella projekt. Vi ser att det genom detta arbete blir lättare att samordna gemensamma aktiviteter, att få ut information till berörda inom organisationerna och att undvika att vissa projekt får dubbelfinansiering.

Detta etablerade forum ger också bra förutsättningar att löpande stämma av vår utvecklingsstrategi mot andra strategiska planer och dokument som berör Folkungaland. Det kan i sin tur innebära att Folkungaland behöver förändra sin utvecklingsstrategi.

Tillsynsarbete via revisorerna

Revisorerna genomför i sitt årliga arbete tillsyn av att verksamheten bedrivs på ett ändamålsenligt sätt och kan därigenom ta initiativ till de eventuella revideringar och förbättringar som behöver göras av Folkungalands arbete. Tillsynsarbetet gör det även möjligt att vidta förebyggande åtgärder innan något har hänt eller när Folkungaland står inför förändring. Arbetet omfattar även kvalitetskontroll av administration av ansökningar och projektstöd inom Leader.

Utvärdering

När det gäller utvärdering handlar det om hur projekt genomförs och vad aktiviteterna leder till både på kort och lång sikt, dvs. resultaten och effekterna av projekten och aktiviteterna. Analyserna av effekter och genomlysningar av verksamheter ska göras för att förbättra våra insatser och aktiviteter. Dessutom ska utvärdering alltid göras med koppling till Agenda 2030.

När behov uppkommer kan det bli aktuell med revidering av strategin, som om så sker kan göras efter godkännande av Jordbruksverket. Diskussioner om en eventuell revidering uppstår alltid i samband med halvtidsutvärderingen av verksamheten. Men det förekommer också att andra händelser leder till en översyn av strategin.

Ett sådant exempel är att vi ”testkör” urvalskriterierna. De kan komma att revideras vid behov och i samråd med styrelsen. Frågor som vi då ställer oss:

- Är urvalskriterierna rätt utformade?
- Hur kan vi förbättra kriterierna för att effektivisera våra möten? (För många kriterier kan erfarenhetsmässigt ta för lång tid av sammanträden när vi ska besluta om flera projekt)

Folkungaland kommer under programperioden även se över insatsområdena.

Frågor som vi ska ställa oss:

- Är insatsområdena representerade i alla projekt som vi har prioriterat?
- Vad kan vi göra för att locka specifika projekt till visst insatsområde?

Till detta kommer även uppgiften att se över budget för hela perioden.

Sammanfattningsvis består utvärderingsdelen följande:

- Halvtidsutvärdering
- Utvärdering i samband med programperiodens slut
- Erfarenhetsutbyte, spridning och påverkan
- Lärande och lärdomar

Halvtidsutvärderingen

Folkungaland kommer att genomföra en halvtidsutvärdering för att säkerställa att målen i strategin nås. Det ger en god grund för att se vad som fungerar bra och vad som måste utvecklas samtidigt som det kan komma att ligga till grund för en eventuell revidering av Folkungalands strategi för det fortsatta arbetet. I den nya perioden kommer halvtidsutvärderingen att göras år 2025, om inget annat föranleder att utvärderingen senareläggs.

Vi ska under programperioden utvärdera vår lokala utvecklingsstrategi. Det görs utifrån genomgång av de resultat och effekter som rapporteras från olika aktiviteter och en systematisk genomgång av måluppfyllelse med mera. Detta kan också medverka till att vi behöver revidera strategin under programperioden.

Styrelsen medverkar aktivt i utvärderingsarbetet och bidrar med de kompetenser som styrelsen besitter, vilket gör utvärderingsarbetet gediget och ändamålsenligt.

Utvärdering i samband med programperiodens slut

Utvärderingen som äger rum i samband med programperiodens avslutande utvärdering är omfattande och här tar vi hjälp av en extern utvärderare. Denna utvärdering görs i allmänhet under programperiodens sista år och kommer att bidra till att utveckla arbetet i den nya perioden. Utvärderingen täcker in det mesta av Folkungalands arbete under perioden, inte minst styrelsens arbete, handläggningsrutiner, mål, ekonomi, uppväxling med mera. Men fokus i arbetet med slututvärderingen är de kvalitativa utvärderingar som görs av resultatet och i vilken mån vi har nått målen i strategin.

I slututvärdering involveras hela partnerskapet i detta synnerligen viktiga arbete.

Erfarenhetsutbyte, spridning och påverkan

Folkungalands kommunikationsmål kan både förklara och beskriva varför detta område är viktigt för oss. Mål som vi har med i vår kommunikationsplan:

- Vi ska öka vår omgivnings kunskaper om möjligheterna med stöd och samarbeten inom lokalt ledd utveckling.
- Vi ska vara tydliga med hur vi kan utveckla närområdet och vårt samlade geografiska område med våra stöd.
- Vi ska öka förståelse på kopplingen mellan EU, Sverige och vårt arbete med lokalt ledd utveckling.
- Vi ska öka kännedom om projekt som beslutat i området, arbetet som gjorts och effekterna som blivit
- Vi ska öka kännedom om värdet av en satsad krona i vår verksamhet.
- Vi ska öka vår omgivnings kunskaper om Folkungalands uppgift och verksamhet samt utveckla vår service och tillgänglighet.

Folkungabussen

Ett för många parter givande sätt att följa upp projekt är de rundresor som Folkungaland gör och som döpts till Folkungabussen. Där får organisationer och andra projektägare möjlighet att presentera de projekt som genomförs eller redan genomförts.

Inbjudna att delta på resan är politiker, styrelsemedlemmar, Jordbruksverket samt andra aktörer och intressenter. Under en heldag ges deltagarna möjlighet att resa runt i det geografiska området och få ta del av projekten och verksamheten som bedrivs.

Folkungagalan

Ett event som lyfter fram leaderarbetets betydelse och engagerade människors bidrag till utveckling av våra landsbygder är Folkungagalan. Galan bidrar till att sprida kunskaper om vad som gjorts för att utveckla landsbygder på ett positivt sätt via sociala och andra medier.

Utbyte med andra leaderområden

Erfarenheter av utbyte med andra leaderområden tillför Folkungaland såväl kunskaper som inspiration i vårt eget utvecklingsarbete. Vi kan här sprida kunskaper om våra egna framgångsrika projekt och annat utbyte.

Utbyte med andra inom Lokal Utveckling Sverige (LUS)

Folkungaland är idag mycket aktivt i styrelsearbetet inom LUS och deltar dessutom i olika arrangemang och sammankomster som ordnas av LUS. Denna medverkan

ger möjligheter att få en god insyn i vad som händer inom området. En av många viktiga uppgifter för LUS är att öka kunskapsutbytet mellan leaderorganisationer och LUS bidrar även till ett utökat internationellt utbyte.

Internationellt utbyte

Folkungaland är också med i internationellt utbyte genom det Europeiska Landsbygdsnätverket (ELARD), genom vilken organisation vi får hjälp med nätverkande och samarbete i transnationella projekt. ELARD bidrar också till att vi kan hjälpa projektägare att synliggöra deras projekt internationellt

Lärande och lärdomar

Mycket av det som beskrivs i föregående avsnitt bidrar till att organisationen Folkungaland ökar sina kunskaper om resultat av genomförda projekt och även om förutsättningar för att bedriva utvecklande verksamhet inom det geografiska området.

Styrelsens direkta involvering i hantering av ansökningar och beviljande av projekt ger ledamöterna och kontoret en god möjlighet till lärande, ett lärande som förstärks allt eftersom Utvecklingskontoret kan lämna rapporter om de pågående projekten och dess resultat. På liknande sätt ger styrelsens uppdrag, som vi nämner i kapitel 6, som bevakare av omvärldshändelser med mera en grund för spridning av lärdomar i organisationen.

Genom de olika aktiviteterna som rör uppföljningar och utvärdering av verksamheten ökar lärdomar kontinuerligt, både för Utvecklingskontoret och för styrelsen. Arbetet tillsammans med revisionen hjälper till att fokusera på hur arbetet bedrivs och vilka resultat det leder till.

I detta arbete är också samspelet med de organisationer som bidrar till utvärderingar viktiga källor för fördjupat lärande. Samspel med universitet ger dessutom möjligheter till att öka lärandet inom organisationen. Folkungaland har, som tidigare beskrivits, ambitionen att ha nära kontakter med högskolor och universitet.

Folkungalands etablerade samarbete med organisationer som ALMI, Landsbygdsnätverket och Hela Sverige ska leva (med flera) gör att vi som organisation får tillgång till kunskaper och erfarenheter som ökar Leaderorganisationens eget lärande.

Vi har likaså pekat ut möjligheter att använda seminarier, deltagande i kurser, konferenser och utbildningar samt nätverkande med andra Leaderområden som viktiga komponenter i det fortsatta lärandet.

Den årligen framtagna rapporten till stämman är även det ett utmärkt tillfälle att summera upp det som hänt eller inte hänt under året och dra slutsatser av det, vilket förhoppningsvis leder till utveckling av verksamheten.